

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

 Pesten házhozordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész iven.

 Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számíttatik.

Teljesszámú példányokkal még szolgálhatunk.

P E S T.

Érzem, hogy e percben az egyszerű tudósítóból vezércikkiró lett, érzem, hogy igénytelen levelem a lap hátsó oldalán azon eseményt tárgyalja, mely az e lap körébe esők között, a mai viszonyok mellett a lehető legnevezetesebb. Értem a pesti izraelita hitközség közgyűlését, mely folyó hó 16-án nemcsak a községi képviselőknek általános, hanem a közönségnek is élénk részvétele mellett tartatott meg. Az aggasztó hírek, melyek Pest 4000 izraelita családját még néhány nap előtt nyugtalanították, azon veszélyek, melyek jeles előjáróságunk és kitűnő közegszervezetünk fenttarthatása iránti reményünket megingátták, azon akadályok, melyek e közgyűlés megtartásának, és ugyan, ugy látszott, hosszabb időre utjában állottak, sokszorosan fokozták azon ragaszkodást, melylyel minden értelmes községtag ezen szervezet iránt viseltetik, valódi örömmünepé tették azon napot, melyen a várva várt közgyűlés post tot discrimina rerum végre megnyílt. És habár csupán csak közigazgatási, helyesebben szólva, csupán csak pénzügyi tárgyakra volt is e közgyűlés szorítva, ha nem lehetett is a községünket érdeklő egyéb kérdéseket oly szabadon megvitatnia, mint tán egyik másik óhajtott volna, ha az elnöki jelentés szavaival élve, „a várakozásaink egére tornyosult setét fellegek“ még nem osztottak is el végképen, mégis úgy éreztük magunkat, mint ha már kisütött volna a verőfényes nap.

És valóban, ha meggondoljuk, mily kétséges és kétségbeejtő volt, még közvetlen a közgyűlés előtt is, községünk állása, nem volt-e maga azon tény, hogy e közgyűlést általában megtarthattuk, vidor szivárvány a vészterhes zivatarban, arra emlékeztető bennünket, hogy örködik felettünk I z r á e l I s t e n é n e k h a t a l m a s k e z e l!

És ha ennyi bátorító, vigasztaló volt a közgyűlésnek már lehetőségében, mennyivel bátorítóbb, vigasztalóbb volt még a tárgyalások módja, eredménye?

Azon áldozatkész lelkesedétség, melyet minden osztály, minden társadalmi réteg képviselői valláséletünk nemes feladatainak előmozdításában egyaránt tanúsítottak, azon példás buzgóság, melylyel különösen értelmiségünk hivatásának itt megfelelt, jogos alapot adtak lelkes községi elnökünk azon reményének, hogy e magasz-

tos példa üdvös befolyással lesz messze szétszórt törzsünk egész tág körére, üdvös befolyással lesz különösen pedig a magyarhoni izraelitákra.

Egy pillantás az e közgyűlésen felolvasott elnöki jelentésre igazolandja vérmes reményünket. Egy pillantás arra, mit ép oly rövid, mint viszontagságteljes idő alatt lelkesedéssel párosult értelmiség, ernyedatlenséggel párosult áldozatkészség, józansággal párosult buzgóság, odaadással párosult becsületesség hosszú évek megszokott hibáin javított, elhanyagolt romokon épített, törhetlennek látszó elöitéletekkel szemben kivivott, régi visszaélések helyébe ültetett, meggyőz bennünket arról, hogy ha értelmiségünk mindenütt követendi a pestiek példáját, és hasonló buzgósággal fog községéletünk ujjalakításával foglalkozni, hasonló jóakarattal fogja képességét és áldozatkészségét közérdekeink előmozdítására felajánlani, nincs ama visszaélés, mely csakhamar meg nem szűnődött, az a panasz, mely csakhamar meg nem némulandott, az a békó, mely haladásunkat, erkölcsi és szellemi fejlődésünket tovább akadályozhatná.

A siker minden téren általános, további kitartásra buzdító volt; a mit nehéznek ismertünk könnyűséggé vált. a lehetetlennek látszó valósággá lett az ernyedetlen tevékenység műhelyében. A legörvendetesebb pedig mindenek felett az, hogy hol vallásközségi érdekeink iránt eddig halálos közöny uralkodott, ott most éltető közszellem hajt dus virágokat!

És ezen szellem az, mely a község termében és azon kívül mindenkit áthatott. és mely közgyűlésünket nagy erkölcsi győzelemmé emeli; erkölcsi győzelemmé mindazok felett, kik a községi igazgatást néhány kis király monopoliumának tartják, és azt jósolták, hogy községi intézményeink a képviselői rendszer behozatalával, általános bomlásnak indulandnak.

A baljósatok nem teljesültek. sőt teljesültek legjobb reményeink; és azon jelentés, mely az eddigi eredményekről a közgyűlésnek eléje terjesztett, kétségen kívül tette azt, hogy, ha községterme inkább eddig száműzött és kizárt értelmiségünk hasonló befolyás mellett, hasonló buzgóságot és kitartást fejtend ki, vallásbeli és közműveltségi intézményeink még most nem is sejtethő kifejlődésnek és virágzásnak néznek eléje.

Az itt alkalmazott elveknek lett kifolyása azon fenkölt szellem, mely a legbiztosabb óvszer községéletünk rákfenéje, a folytonos viszálykodások, bevillongások ellen.

De hogy tárgyamra, a közgyűlésre térjek vissza.

Miután e lap terjedelmes gyorsírói tudósítást nyújt olvasóinak, nekem csak néhány pontot kell itt figyelmettesül kiemelnem.

Fénypontját a közgyűlésnek kétségtelenül a felolvasott elnöki jelentés képezé, melynek egyes részei osztatlan tetszéssel fogadtattak.

Ily részlet volt az, mely egy célszerű iskolához építésének szükségét bizonyítja. Az előljáróság e részben a községtagok áldozatkészségére appellál, és a lelkesedtség, melylyel találkozott, biztos záloga annak, hogy az ily hathatósan megpendített eszme többé nem fog feledékenységbe menni.

Nem kevésbé humanus e jelentés indítványa egy árvaház alapítása körül, és miután épen e részben volt az eddigi eljárás legkönnyelműbb, a jelenlegi állapot is e részben legtarthatlanabb, a gyökeres orvoslás is épen e részben legszükségesebb.

Ez a kettő még csak óhaj, míg a szegény- és kórházi ügyben szakavatott férfiak keze alatt, egészen új élet fejlődött, és a régi visszaéléseknek már csak emléke bánt.

Párhuzamban ezen dicséretes szellemi tevékenységgel okszerű anyagi gazdálkodás jár. Az előbbi közgazgatás mellett állandóvá vált deficit végkép elmellőztetett, sőt még jelentékeny összeg jutott a felgyűlt adósságok törlesztésére.

Takarékosság ott, a hol lehet, és áldozatkészség ott, a hol kell, ez azon dicséretes jellege, mely választmányunk lobogóján diszlik.

Méltán mondhatjuk azt, hogy soha hitközségi igazgatás nem érdemelte ki nagyobb mértékben azon köszönetet és bizalmat, melyet neki a közgyűlés hálás elismeréssel szavazott.

Mi a közgyűlést azon meggyőződésben hagytuk el, hogy ha még eddig nem történt is meg, a mint ily rövid idő alatt és annyi nehézség között nem is történhetett meg mindaz, minek életbe léptetése óhajtott volna, ha egyik másik jogos igényről megfejtkeztek is, mégis az eddigi eredmények biztos keze sségéül szolgálnak annak, hogy a legközelebbi jövő e kevés panasznak is orvoslást hozaud.

És ha eddig kiméltük is derék községi elnökünk szerénységét, ha tartózkodtunk is róla a kiérdemelt dicsérettel szólni, a mai ünnepeles alkalommal mégsem mulaszthatjuk el elmondani, hogy ő az, kit első sorban illet meg az üdvös eredmények érdeme, hogy ő az, ki saját érdekeinek feláldozásával, mindenre kiterjedő figyelmével, buzdító példájával és határtalan odaadásával mindezeket lehetségessé tette, ő az, ki azon tiszteletet és szeretetet, mondhatnók féltést, melylyel községünk tagjai rajta csüggnék, teljes mértékben megérdemli.

T e n c e r.

Pesti izraelita hitközség közgyűlése*).

1862-ik évi február 16-án.

(Gyorsírónk jegyzetei után.)

Feszl Pest városi tanácsnok, mint országfejedelmi biztosnak jelenléte mellett, Dr. Hirschler Ignác ur elnökléte alatt. Kezdeté 9 óra 15 perckor.

Elnök: Szívemből üdvözlöm a közgyűlést, mely magába foglalja a község választottjait; örömmre s úgy hiszem minden lelkes izraelitának öröme válik, egyesülve látni a közgyűlést, melynek léte vagy nemléte fölött még az utolsó napokban kétségben voltunk. Ünnepeles nap ez mindnyájunkra nézve, midőn újra találkozhatunk ezen teremben, hol most hat hónapja megkezdődött új időszakja a pesti izraelita hitközségnek, a hol megállapított az új igazgatási rendszer, mely reméljük, befolyással lesz nem csak a pesti, hanem talán az egész magyar zsidóság benső kifejlődésére és kiképezésére.

September 1-én, mint tudva van, választott meg az új választmány, és vette át a községi ügyvitelt; azóta működött kitarító buzgalommal. Számot adni tevékenységéről, tetteiről, működéséről kötelességeinek egyike; de a mi rendes időben csupán csak kötelesség lett volna, azért megváltozott körülmények között, mint egy jogért küzdenie kellett a választmánynak. Tudvalevő dolog, hogy alapszabályaink jóváhagyását a m. kormány részéről még mindig várjuk, hanem addig is mig megkapjuk, igyekeztünk fáradhatlanul, és végre sikertült is megnyerni az engedélyt, a mai közgyűlés megtartására, mely leginkább az anyagi kérdések rendezése végett halaszthatlan volt.

Azért is első kötelességem, itt a m. kormánynak illetőleg a m. helytartó tanács orgánumainak forró köszönetünket nyilvánítani ezen engedélyért, egyszersmind tisztelt vendégünknek, tek. Feszl városi tanácsnok urnak szives megjelenését megköszönni, a ki ezen megjelenésével alkalmat nyerend, illető helyen felvilágosítást adni rólunk és törekvéseinkről, a ki személyesen fog meggyőződni arról, hogy mi egyebet nem akarunk, más után nem törekszünk, mint községünk sz. ügyeit, vagyonát, intézeteit lelkiismeretesen kezelni, s a mennyire lehet, a jelen kor igényeihez képest. A közgyűlés elébe fog ezért két fontos tárgy terjesztetni: a f. évi költségvetés, és az ugynevezett „kultuszadó“ megszabási és kezelési módjára vonatkozó javaslat.

Mielőtt itt ezen két fontos tárgy megvitatásához fognánk, fel fogjuk olvastatni az utolsó közgyűlés jegyzőkönyvét, melynek hitelesítése után elnöki jelentést leszek bátor felolvasni, és ezzel szerencsém van az ülést megnyitni (Tartós éljenzés).

Felolvastatik a mult közgyűlés jegyzőkönyve, mely megjegyzés nélkül hitelesítettik.

Hitelesítés után:

Dr. R ó z s a y J ó z s f: Igen érdemes elnökünk a közgyűlés megnyitásának alkalmával, a m. kormánynak köszönetet szavazott azon engedélyért, melyél fogva a mai gyűlés megtartathatott. Ámbár községünk csupán hitbeli, gazdasági és közigazgatási dolgokkal foglalkozik, mégis ezen válságos időkben ügyünk némi félreértésre adott alkalmat, és ezért azon köszönet, melyet elnök ur a m. kormánynak szavazott, nálunk a közgyűlésnél legnagyobb viszhangra talált, mint szinte azon köszönet is, melyet tek. Feszl tanácsnok urnak szives megjelenéséért szavazott. Én kötelességemnek tartom a közgyűlés nevében igen érdemes elnökünknek forró köszönetünket szavazni eddigi buzgó eljárásáért, és azon fáradságáért, melyek által egyedül ő tette lehetővé a mai közgyűlés megtartását. (Zajos helyeslés.)

Elnök: A hivatalos nyelv, melyben a jegyzőkönyv is vitetik, a magyar, mindamellett az egyes szónokok jogában áll választásuk szerint magyar vagy német nyelvvel élni. Kényszer e részben nincsen.

Elnök felolvassa a jelentést, melyet alantabb egész terjedelmében közlünk, s mely gyakori helyeslés és éljenzés által szakasztatik meg.

Az előterjesztett m. évi számadás megvizsgálására a községi szabályzat értelmében 7-tagu bizottmány neveztetik ki, közkívánatra az elnök által. E bizottmány tagjai: Kopstein Salamon, Herzl Tivadar, Jellinek Mór, Blass Zsigmond, Dr. Kunewalder, Bölcskey Adolf és Gans Bernát urak.

*) A pesti hitközségnek, hazánk ezen mintaközségének első autonóm közgyűlését oly jelentékeny eseménynek tartottuk, hogy mentül kimérettőbb, s mentül hűvebb tudósítással szolgálándók, saját gyorsíróról gondoskodtunk lapunk számára. Kiadó.

Jellinek Mór: Hallottunk itt egy jelentést felolvasatni az előjáróság és egész választmány rövid idejű tevékenységéről. Gondolom, hogy ezen jelentésben oly számosak azon momentumok, melyek a hivataloskodás ily rövid tartama mellett feltűnnek, hogy valóban nagyon meglepő, kielégítő, sőt mondhatnám, emelkedett tudatot költenek bennünk.

A közgyűlés, mely ma először lépett autonóm alapon össze, önmagában oly fontos, és viszonyzatiban oly nevezetes, hogy bizonyosan örömmel kell az alkalmat megragadnia, hogy ily napon egy bizonyos cselekvény által elismerését, és azt, hogy ettől át van hatva, kinyilatkoztassa. Ez által a tartozó hálaadónak azon férfiak iránt, kik sok idővesztéssel, és saját érdekeik mellőztével a községi ügyeket ellátták, csak csekély részét fogják leróni. Ugy hiszem ennyi elég, hogy az általam megpendített eszme mindnyájok kebelében élénk viszhangra találjon. Bátorodom az ily rövid működési tartam mellett, ezen fényes mozzanatok tartalmazó jelentésre vonatkozólag azon indítványt tenni, hogy a közgyűlés ezen érdemdús előjáróságnak, ezen kitűnő igazgatóságnak egyhangulag hálás bizalmat szavazzon.

Ezen indítvány általános helyeslés közben elfogadtatik.

Felolvastatik a költségvetési előterjesztés, melynek lényegesebb részét e lap olvasói már a múlt heti számból ismerik.

Mezei Mór: Az előttnk fekvő költségvetési előterjesztvény egészen a községi adó új beszédési módján alapszik. Azt hiszem, hogy a költségvetés megvitatásába mindaddig nem bocsájtkozhatunk, míg ezen községi adó beszédésére vonatkozó új javaslatot nem ismerjük; mert ha mi ezen javaslatot, teszem azt, el nem fogadjuk, a község ezen tervezett bevételt nem kapná, s az egész költségvetés megdőlné. Azt hiszem tehát, mindkét javaslatot együtt kellene megvitatnunk.

Elnök: Mezei ur úgy látszik, elfelejtette, miszerént a felolvasott jelentésben kifejtett már azon mód, mely szerént a választmány a községi adóügyet ezentul kezelni óhajtja. A választmány ezen előterjesztése tehát már ismeretes.

Dr. Mannheim: Hosszas beszédben fejtegeti istentiszteleti intézményeink elégtelenségét, és községünknek a városi hatósághoz való viszonyát. — Többszöri megszakszolás után, szónok ur szava a türelmetlenségtől végkép kifogyott képviselők általános zajongása között elvész. Szónok ur ezért eszméinek kifejtését más helyre tartja feon magának.

Jellinek Mór: Azt hiszem, hogy mi a budget részleteit nem ítélni meg úgy, mint az annak alkalmazásával foglalkozó előjáróság, miután tehát ezen előjáróságnak éppen most bizalmat szavaztunk, feleslegesnek tartom az előterjesztvény részletes megvitatását, s azt indítványozom, fogadjuk el en bloc az egész költségvetést.

Deutsch S: Bármennyire vagyok is egyrészt az előjáróság eljárásával, és azon eredményekkel, melyeket ily rövid idő után felmutathat, másrészt az általa életbe léptetett javításokkal megelégedve, mégis fel kell szólalnom Jellinek ur azon indítványa ellen, hogy a költségvetést vitatás nélkül en bloc fogadjuk el. Nem szabad elfelejtenünk, hogy kivülünk még 4000 egyén van, kik nagy várakozásokkal néznek ezen első közgyűlésre; nem szabad tehát a dolgot elsietnünk, és egy 94,000 frtra rugó költségvetést amugy hevenyében elfogadnunk. Én tiltakozom az ellen, mintha bizalmatlanságot tanúsítanék az előjáróság és választmány ellen, de a költségvetésnek meghányás nélküli elfogadása több volna, mint csak bizalmi szavazat, oly valami volna, mire eddig semmiféle községben példa nincsen.

Baumgarten: Két pontot akarok érinteni, melyek az elnöki jelentésben kiemeltettek, a kultuszadóra, és a 13,000 frtnyi adósságtörlesztésre vonatkozókat. Szerény véleményem az, hogy az adósságtörlesztés aránya, az adóssági terhekhez viszonyítva túlságos. Az adósságok 20 év óta gyűltek fel, miként lehessen tehát azokat pár év alatt visszafizetni. Ha egyszer a deficit mellőznünk sikerült, az adósságok törlesztését több évre is osztathatjuk fel.

Spitzer Gerson: Azon kérdést intézem Baumgarten urhoz, vajon illik-e, hogy a pesti hitközség azért, mert imaházat és iskolát épített, folytonosan adósságokban maradjon? Előnyös-e reánk nézve az, hogy annyi kamatot fizessünk? Mi pedig tekintettel voltunk arra is, hogy a szegényeket ne terheljük, hogy nem csak egyenes, hanem közvetett adókat is kapjunk. Másrészt tekintetbe kell venni azt, mi az előjáróság jelentésében is kiemeltetett, hogy iskolai épületre van szükségünk, — ezt pedig nem építhetjük, ha az adósságok terhétől meg nem szabadulunk. Vajon még új adósságokat halmozunk-e a régiekre? Senki sincsen közöttünk, ki egy iskolai épület szükségességétől áthatva nem volna, a budgetbizottságnak feladata volt tehát, az

adósság törlesztésének módját, az egyesek túlterhelése nélkül megállapítani.

Baumgarten: Csak azon megjegyzést akarom tenni, miszerént ha egyszer elismert szükség az, hogy iskolai épületet állítsunk, úgy építsünk, s ne fizessünk adósságot.

Wahrmann Mór: Azon figyelmeztetést óhajtom tenni, hogy a község magánosoknak tartozik, kik között többen ma szükségben élnek, és kiknek a községnél csekély kamatra tőkét juttatunk, a nélkül, hogy azt visszakaphatnák. A legnagyobb jogtalanság az, ha ily egyénektől megtagadjuk tulajdonukat azért, mert a község nem akar áldozatot hozni. —

Stein Nátán J.: Azt hiszem, hogy nem egyszerre, hanem lassanként fizessük ezen adósságot, — Baumgarten urhoz csatlakozom. Azt indítványozom tehát, hogy a folyó évi adósságtörlesztést 5,000 frtra szállítsuk le.

Wahrmann Mór: Hatezer frt. már lejárt.

Stein Nátán J.: Jól van tehát, mondjunk 13,200 frt. helyett 8,200 frtot, így 5,000 frtot megtakarítunk. Másrészt, 3000 frt. van kitéve előre nem látott kiadásokra. Ilyeneket én rendes ügykezelés mellett nem ismerem, ilyenek kellő ellenőrzés mellett nem létezhetnek.

Elnök: Ön tévedésben van, — először összeharja ön az előre nem látott kiadásokat azokkal, melyek számadás alá nem jönnek. Az előre nem látott kiadásokkal az év végével egy fillérig be kell számolni; — a második az, hogy ön a községi szabályzatról akar szólni, melyben az mondatik, hogy az előjáróság és választmány fel van jogositva, minden egyes esetben 500 frt. erejéig kiadásokat tenni, a közgyűlés előtt leendő utólagos jelentés-tétel kötelezettsége mellett. Baumgarten ur indítványa felett fognak szavazni, mely oda megy ki, hogy ezen tétel a budgetben ne maradjon úgy, mint jelenleg van. A módosítások iránt írásbeli javaslat lesz benyújtandó.

Baumgarten ur indítványa nevezetes szótöbbséggel elvettetik.

Deutsch S: A költségvetés 1-ső részében B. alatt több tételt találok, imaházi énekesek, és községi szolgák fizetéseit, éppen oly összegben, mint az előbbeni években. Ebből azt látom, hogy a község az ezekre nézve divott kolduló rendszert fentartotta. Én azt hiszem, hogy ha áldozat szükséges is, mindenki szívesen megteszi a magáét, ha a létező visszasságok csak némileg orvosoltatnak. Ily visszasság pedig bizonyára legnagyobb mértékben az, melyet éppen érintettem. Miként várhatunk mi tisztességes szolgákat, ha a koldulásra készítjük őket. Egyrészt lealjasítjuk őket, másrészt elvonjuk tőlük a községtagok tiszteletét. Az én nézetem az, hogy a költségvetést ne szállítsuk le, hanem emeljünk fel. Indítványozom tehát: Azon hivatalnokok fizetése, kik 600 forintnál kevesebbet kapnak, emellessék fel 600 frtra, ellenben pedig tiltassék meg az évenként két ízben szokásos gyűjtés.

Elnök tiltakozik a koldulás kifejezése ellen, s miután a tárgyhöz szólni senki sem kíván, azt szavazás alá bocsájtja, mely alkalommal a nagy többség ellene nyilatkozik.

Stein Nátán J. kérde, vajon a választmány tagjainak is van-e szavazati joguk?

Elnök felolvastatja a községi szabályzat vonatkozó szakaszát, mely szerént választmányi tagok és képviselők egyenlő jogokkal vesznek részt a közgyűlésben.

Mezei Mór: A nélkül, hogy már e percben, mielőtt kérdésemre a kívánt felvilágosítást nyerném indítványt akarnék tenni, csak azon megjegyzésre szoritkozom, hogy a budget istentiszteleti részének általános rovatában két rabbinatusi tünök fizetése van kitéve.

Ugy emlékszem, tavál még a lelépelt előjáróság pályázatot hirdetett, egy a magyar hitszónoki tiszttel összekötött harmadik tünöki állomás betöltésére. Csak azon kérdést teszem tehát, az akkor kibírdetett pályázat eredménytelen maradt-e, és nincs-e az előjáróság szándékában ez ügyben további lépéseket tenni, miután ez állomás betöltésével járó fizetés iránt a budget semmi felvilágosítást nem ad.

Elnök: Ugy hiszem, Mezei ur a magyar hitszónoki tiszttel összekötött rabbinatusi tünök állomásának betöltése iránt tett indítványt.

Mezei Mór: Én eddigelé semmi indítványt nem tettem, csupán kérdésemre bátorodom választ kérni.

Elnök: Az előjáróság válasza következő: Nem csupán az előjáróság, hanem főtisztelendő főrabbiok is többszörösen tért vissza ezen ügyre, és eltökélte azt az osztályban legközelebb utólagos tárgyalás alá vonni, honnan az a választmány és azután a közgyűlés elé fog terjesztetni. Ha Mezei ur csodálkozik azon, hogy ezen tétel a költségvetésben elő nem fordul, abból egyáltalában nem szabad következtetnie azt, hogy a tárgy egy évre e

halasztatott, mert a költségvetésbe csak már meghatározott bizonyos tételek vétettek fel.

Mezei Mór: Én egyelőre beérem ezen felvilágosítással, miután a tisztelt elnök ur által azon biztatást nyertem, hogy ezen ügy legközelebb az osztály és választmány útján a legközelebbi közgyűlés elé fog terjesztetni; meg levén győződve arról, hogy ígérete valósággá lesz. (Általános helyeslés.)

Miután senki sem kíván többé a költségvetéshez szólani, elnök szavazás alá bocsájta a budget-előterjesztvényt, mely is tetemes szótöbbséggel elfogadtatik.

Elnök: Az egyik tárgy, melyet önkönek eldöntés végett előterjesztettem, immár elintéztetett, napirenden van most a második: a kultuszadó beszedésének módja. Magáról az adószedés elvéről, úgy annak összegéről már nem szólhatunk, erről már határozotunk. Most csak a beszedés módjáról van szó, mit ezennel megvitátás alá bocsájtok. Ohajtják-e önök a bevallás rendszerét elfogadni, vagy azt, hogy az adózónak az ő előleges meghallgatása nélkül, küldessék meg a fizetési meghagyás.

Baumgarten: A bevallás ellen fogok felszólalni, mert azt igazságtalannak és célszerűtlennek tartom. Igazságtalannak, mert azt hiszem, oly összeg, mely egy szükséglet fedezésére van szánva, nem esik azok közé, melyek tisztán a jótékonyági adakozások természetével bírnak. Miután ezen fizetés tartozás, nem függhet attól, hogy ki mit akar. Így azok, kik köteleességeiknek teljes mértékben fognak megfelelni, hátrányban lesznek azok irányában, kik ezt csak kisebb mértékben teendik.

Másodszor célszerűtlennek tartom, mert nem látom át, miként teljesíthesse mindenki a bevallást. Senki sem tudhatja, melyik osztályhoz számítsa magát.

Az én nézetem szerint egy bizottmány lesz választandó, mely az adót legjobb tudomása szerint repártirozza, és melynél mindenki reklamálhat.

Jellinek Mór: A bevallásnak, önkényességnek vagy repártirozásnak ezen kérdése nem új, és mindenütt, hol bizonyos adónemekről volt szó, gondosan meghányatott. Elméletileg e kérdés rég eldöntetett, azt többé senki sem vitatja. Az önkényes bevallással Angolhonban a jövedelmi adónál tették az első kísérletet, és kiderült, hogy ezen mód jelentékenyen nagyobb jövedelmet eredményez, és különösen ott, hol az adó kezeléséről van szó, sokkal előnyösebb, mint az ellenkező. Még Ausztriában is ezen bevallási módot fogadták el; mindenki tudja, hogy a jövedelmi adó nálunk önkényesen vallatik be. Elvben a kérdés rég eldöntetett.

Ezt előre bocsájtoztam azért, hogy némelyikünket, ki talán azt hiszi, hogy egészen új dolgot akarunk behozni, figyelmeztessék, miszerint ez épen nem új. Új csupán községeinkre nézve, lássuk tehát, vajon gyakorlati kivételében itt káros vagy üdvös lesz-e? A hátrány, Baumgarten ur szerint az volna, hogy oly adónemeket, melyek szükségesek, az egyesek szabad akaratára bízunk nem lehet; továbbá hogy ez által bizonyos zavarokba keverednénk. Mi ezen kifogásokat illeti, azt hiszem, a dolgot megfordíthatom, mert az érvek, melyeket ő felhozott, épen ellene szólnak. Oly járulékok forognak itt szóban, melyek bizonyos kegyelettel vannak összekötve; ez nem adó; mi nem mondhatjuk, hogy adót fizetünk, járulék ez bizonyos kegyeletes célokhoz, és a szív dolga. Bizonyosan mindenki teltsége szerint fog ezen tervekhez járulni, ha azt saját belátására bizzuk. Egy nagy elvtől pedig nem szabad elpártolnunk azért, mert az egyik vagy másik visszaélhetne vele, és ha ez történik is, mindig fenmarad a bizottmány, mely ezt orvoslandja.

Én magam, mint nemzetgazdász tüzetesen foglalkoztam azon kérdéssel, a kényszerített, vagy önkényesen bevallott adó célszerűbb-e? Nincs kétség benne, hogy a bevallás eredménye kedvezőbb, és én meg vagyok győződve róla, hogy ha mi ezen módot elfogadjuk, az az egész hazában utánzásra fog találni, a következők bebizonyítandják, hogy az előjáróság által javasolt módszer a célszerűbb. (Zajos helyeslés.)

Baumgarten: Mi a Jellinek ur által említett bevallási módot a jövedelmi adóra nézve illeti, meg kell jegyezni, hogy az bizonyos, és meghatározott kulcs — 5 száztól — szerint történik, holott itt ily adókulcs nem létezik. — Mi részünkről célszerűbben állapíthatjuk meg az egyesek illetményét, mert a 45 tagból álló bizottmány a községtagok viszonyait ismerni fogja, és senki jogtalanságot nem fog elkövetni.

Arról van szó, hogy senki se fizessen többet, mint a mennyi rá valóban esnék, — Jellinek ur pedig nem felelt azon kérdésemre, miként tudhassa meg az egyes bevalló, melyik osztályhoz kelljen magát számítani?

Lányi Jaka: Mi az utóbbi kérdést illeti, épen nem szük-

séges azt tudnunk, hány személy tartozik amaz, vagy emez osztályba. Csak egy bizottmányt kell kinevezni, mely megítélendi, vajon a bevallók megfelelő bevallást tettek-e? Ha esetleg több folya be a tervezett összegnél, úgy azt a község javára lehet fordítani.

Blum: Egészen Baumgarten urhoz csatlakozom.

Deutsch S: Jellinek ur eléggé megcáfolta a Baumgarten ur által az önkényes bevallás ellen felhozott érveket. Az osztályozás iránt való aggályaira csak azt jegyzem meg, hogy mindenki legjobban itélheti meg saját vagyoni állapotát, s mindenki maga tudhatja legjobban, mennyivel járulhat a község terheihez.

Stern B: Oly szerencsés vagyok, a választmány tagjának lenni, hol azonban kisebbségben maradtam. Akkor nem tettem le azon reményről, hogy a közgyűlésnél, hol e tárgy meg fog vitatni, véleményemnek érvényt szerzendek. Miután Baumgarten ur kifejtette azon érveket, melyekre én akkor hivatkoztam, most csak némelyeket óhajtók még hozzápótolni.

Jellinek ur azt állítja, az önkényes bevallás azon elv, mely a legcélszerűbb. Én ebben tévedést látok. Minden előleges költségvetésnek bizonyos alapokkal kell bírnia, melyek azt fedezik. Vegyük például a városi, vagy az álladalmi budgetet. Mindegyikben vannak bizonyos jövedelmek, melyeknek befolyjniok kell, és melyek előlegesen megállapítvák, bizonyosak. Ilyen a telekadó, házadó, fogyasztási adó stb. melyek bizonyosak, és ezek, mint főszámok mellett, vannak azután mellékjövedelmek, melyeknek összege nincs előlegesen meghatározva, és ilyen az álladalamban a jövedelmi adó. — Nektünk is vannak bizonytalan jövedelmeink, az adakozások, melyek kiadásaink egy részét fedezik. Főjövödelmünknek azonban biztosnak kell lennie, mert kiadásunk is biztos. A bevallás elve, mely az álladalamban divik, nálunk nem alkalmazható. Azok, kik a községtagok belátására hivatkoznak, azon reményben vannak, hogy az egyesek többet fognak bevallani, mint mennyit a múlt évben fizettek. Én az ellenkező véleményben vagyok, és utalok a bekeblézési díjak tanúságára. Nincs példa rá hogy a bekeblézett 200 új tag közül valaki az illetményét, mely a legalsóbb mértékre 15—200 frtra lett leszállítva, többet akart volna fizetni. (Közbeszólás: sokan).

Wahrmann Mór: Azon észrevételt kell tennem, hogy a tárgy kellőképen ki nem merítettett, még azok részéről sem, kik a bevallás mellett szólaltak fel, névszerent nem Baumgarten ur kifogására nézve. Meg kell a bevallási rendszer történetét érinenem. Mi tudtuk, hogy 39,000 frtra van szükségünk. Ezen összeget a pénztári osztály, mely 10 tagból áll, és a községtagok viszonyait meglehetősen ismeri, az adózókra kivetette. Ezen előleges repártirozás alapján megállapítottuk az 5, 10, 15—200 frtos osztályokat, melyek folytán mindenki tudhatja, hogy ha a pesti hitközség leggazdagabb tagja 200 frtot, legszegényebb tagja 5 frtot fizet, ő rá méltányosság szerint mennyi fog esni. Kétféle tévedés lehetséges, — az adózó, tévedhet, és a bizottmány tévedhet. Ha az adózó kevesebbet vall be a bizottmányt magához kéri, ha a bizottmány téved, akkor az illető megteszi kifogásait. A kérdés három oldalról lesz tekintetbe veendő. Az elvileges Jellinek ur által lett kifejtve, és én is azt hiszem: az önkényes bevallás elve nemesebb, humánusabb, és minden egyes ember méltóságának megfelelőbb. A második oldal a gyakorlati; t. i. az, nem lesznek-e a községtagok között olyanok, kik köteleességüknek eleget nem tesznek. Tehát a szükségesség összegnél, kevesebb, vagy több fog befolyjni. Az első esetben a bizottmány megteszi köteleességét, és felemeli a bevallott összeget. A második eset pedig bizonyára nem lesz nagy szerencsétlenség a községre nézve. (Általános helyeslés.) A harmadik oldal végre az erkölcsi. Vajon azon kiskorúsági bizonyítványt akarják-e az urak magoknak kiállítani, hogy mindig szorúlnak valakire, ki helyettük gondolkodik és itél? Megvallom, hogy ha a tisztelt közgyűlés e nézetben volna is, és én véleményemmel egy magam maradnék is, mégis azt mondanám, hogy saját adózási képességemet én magam helyesebben itélhetem meg, mint valamennyi bizottmány. (Helyeslés)

A községi képviselőnek kettős a feladata, nem csak a közgazgatást teljesíteni, hanem a vallásos érzetet is felkölteni, a községi szellemet is ápolni, mi csak ilyenmü nyilvános lépések által fog elérhetővé lenni, ha azt mondjuk az egyes tagoknak: ennyire van szükségünk, tegye meg mindenki köteleességét! Ugyan így van ez a proteslánsoknál is.

Én is hivatkozom a bekeblézések és a Chevra-Kadisa közötti ellentétre. Ha Stern ur az ellenkezőt állította, én mint a bekeblézési bizottmány alelőke mondhatom, hogy igen sokan fizettek többet, mint a mennyit a bizottmány, ha ő állapította volna meg a díj összegét, tőlük követelt volna. A Chevra-Kadistól ellenben sokan visszamentek onpán azért, mert a belépni óhaj-

tót mindjárt azzal fogadták, hogy ennyit és ennyit fog az illetők előleges megállapítása szerint fizetni. (Tartós eljenzés.)

A többség a vita berekesztését és szavazását kívánja, mire a választmányi javaslat általános szótöbbséggel elfogadtatik.

Elnök: Spitzer Gerson urnak azon indítványa felett, hogy a bevallás csak egy évig bírjon érvényre, szavazni felesleges lesz, miután legkésőbb decemberben ismét lesz közgyűlés, midőn a kérdés újból fog önök elé terjesztetni.

A választmányi javaslat többi pontjai vita nélkül elfogadtatnak.

Elnök: Ámbár ez által megfosztatom azon élvezettől, mely tiszteletre méltó gyülekezetben tovább is elnökölni, mégis örvendek annak, hogy önök e két tárgyat, melyek számításom szerint talán egy egész hetet vettek volna igénybe, ily rövid idő alatt elintézték. Ugy hiszem mindnyájunk gondolatának adok kifejezést, midőn azt mondom, hogy e gyorsaság nem megrovásra méltó elhanyagolásnak, nem könnyelmű eljárásnak volt eredménye. Ugy hiszem mindnyájunk lelkiismerete nyugodt lehet ezen elintézési mód mellett. Hosszú és rövid megvitatás között van ugyan különbség, de nem mindig lesz ez nyomós, mert az a kérdés veleje, minő tárgyról van szó, s vajon kifejtettek-e azok már előbb kellőleg? És ez a mi tárgyunknál bizonyosan így volt!

Annyit hallottunk mi e tárgyról nem csak e teremben, de más és magán körökben is, hogy ezen gyors elintézés, csak azon avatott és részletes jártasságnak eredménye, melylyel e gyűlés tagjai a tárgyról birtak, már mielőtt e terembe léptek. (Általános helyeslés.)

En részemről szíves köszönetemet nyilvánítom önöknek, azon készségükért, melylyel a szigorú elnöki csemettyüire hallgattak. Meg kell vallanom, hogy alig van oly társaság, mely talán csak egyszer ül össze évenként, s melyben a tárgyalás mégis ily szigorú rendszerrel, ha nem is renddel folytatatik. Meg lehetnek önök arról győződve, hogy azon egy tény, hogy ilyen gyűlés egyáltalában lehetséges, hogy oly emberek, kik az előbbi években alig érintkeztek egymással, kik talán soha sem értekeztek komolyan közügyekről, itt csak a közérdeket tekintve, ezen szent érdek felett békésen és egyetértve nyilatkoztak, ezen egy tény egymaga nagybeslívé teszi azt, hogy nem csupán ezen hitfelekezetnek, hanem különösen ezen, a pesti hitközségnek vagyunk tagjai. Azon hitben élek, hogy a pesti hitközség, különböző viszonyoknál fogva, példája által a tag körökben, hová szerencsétlen törzsünk csak jutott, a jövőben nagy szerepre van hivatva.

És ha ismétlen azon kérdés vettetett itt fel, miként lehessen ezt vagy amazt a község tagjainak szabad tetszésére bízni, én tapasztalataim nyomán mindezen kérdéseket indokolatlanoknak találom. Meg vagyok győződve, hogy a tagok szabad elhatározásától többet várhatunk, mint a mennyit különben követelhetnénk.

Ama rendkívüli összhangzás hitközségünk különböző rétegei között, mind a vallásos felfogásra, mind az egész iránybani álláspontra nézve, azon egyértelműség, azon összetartás, és különösen azon szent cél, mely minden egyes tagnak szemei előtt lebeg, t. i. nem a napirenden levő községi adóügy, hanem maga a legnemesebb cél, hitkonaink állapotának javítása és emelése ezen szeretett hazánkban, melyben nagy jövőre tarthatunk számot, — ez az, mi jelen erkölcsi helyzetünket jellemzi. (Általános helyeslés.)

Tapasztalataim többet váratnak velem, mint a mennyit eddig mások vártak; valóban csodák történnek, — ez maga, hogy e helyet én foglalom el, ez maga — csoda! (Zajos és tartós eljenzés.)

Elnöki jelentés.

A pesti izr. hitközség igazgató választmányának eddigi működéséről.

(Magyar szöveg.)

Tisztelt közgyűlés!

Az alapszabályok szerint minden év december havára rendelt összehívása a közgyűlésnek, az elnökség hatalmán és hatáskörén kívül fekvő körülmények és nehézségek által két egész hónappal elhalasztott, és az elnökség eddig akadályozva volt, a községtagok által szabad választással e végre szervezett forum előtt, az igazgató választmány tevékenységéről számot adni.

Ama nehézségek szerencsés elhárítása után alólirt elnökség legsürgösb feladatának tekintette a t. közgyűlést mielőbb egybehívni és ma legelső kötelességünk az igazgató választmány augusztus utóljai eljárással jelentést tenni. Ezen jelentésnek, mint elsőknek az új igazgatási szervezetről, a dolog természeténél fogva, — ha azt akarjuk hogy aránytalan terjedelmű ne legyen, — csak a kiválóbb tényekre és jelenségekre kell szorítkoznia, és nem bocsájtkozhatik az ügykezelés legkisebb részleteibe, — minthogy valamely új közigazgatás első korszakában oly viszonyok és kérdések nyomulnak előtérbe, melyek kimerítőbb tárgyalást igényelnek, mint a közönséges igazgatási rendszabályok és folyó ügyek.

Midőn az önök által választott községi választmány m. évi szeptember 1-én először gyűlt egybe ezen teremben, nagy feladat nehezedett vállaira. Az ő feladata volt oly szervezetet léptetni életbe, mely akkor még csak a papíron létezett, oly szervezetet hozni mozgásba, melynek egyes részei és kerekét ismerte ugyan, de melynek összhangzó egybehátása még kérdéses, és nem csekély aggodalmaknak tárgya volt; és a mi legnehezebb, neki jutott a súlyos feladat, a külső akadályok és belső kételyek középette, a közigazgatás naponként növekedő részletei mellett, intézeteink emelése nagy kérdésének megoldásához fogni, és ugyanazon időben befelé az egyesek jólétét, kifelé az egésznek becsületét és méltóságát szem előtt tartani. Ha minden kezdő súlyos körülményei közt az igazgató választmány csak félig sikerült is, a hozzá csatolt igényeknek és várakozásoknak megfelelően, akkor ezen eredményt mindenek előtt tagjai fáradhatlan buzgalmanak köszönheti, de ép oly mértékben azon lelkiismeretességnek, melylyel a legelső naptól fogva az alapszabályokban megállapított határozatok mindig irányadó törvényeknek tekintettek, és megtartattak. —

Az alapszabályok értelmében a választmány a folyó ügyek részletes tárgyalása végett az ismert öt osztályra oszlott, a 45 tag elosztása az egyesek szabad választása szerint történt, mely felosztás azóta csak egyetlen egy személyváltozás kivételével fentartott. Mindenek előtt oda törekedtünk, hogy a kezelési pénztárak a lelépett előjáróság közegeitől annak rendje szerint átvéssenek, és az egész pénzügy kezelésére a lelépett előjáróság vezetését Ullmann József vál. tag ur személyében, ki ezen sok időt igénylő, és nagy fáradsággal járó tisztséget azóta ernyedetlenül viselte. Továbbá igatott hivatal állított fel, és az elnök vagy annak helyettesének magában a községházban naponta tartandó hivatalos órája állapított meg. Az egyes osztályoknak, már az említett legelső ülésben azon feladatok átnézete kézbesített, melyeknek megfejtése legközelebb kívánatos volt. Ezek közt volt egy normatívum kidolgozása, mely szerint az egyes osztályok hatáskörébe vágó ügyek jövőben tárgyalassanak.

Vessünk most egy pillantást az egyes osztályok és az egész választmány eddigi tevékenységére, akkor mindenek előtt az istentiszteleti ügyek veszik igénybe figyelmünket, melyek az illető osztály kebelében sokszoros tanácskozással nyújtottak alkalmat. Az istentiszteleti intézetek mivoltát, a működő hivatalokotkat és szolgálatait illetőleg nyomozások történtek, a kisegítő imaházak számára bizonyos rendnek megállapítása kezdetet meg, és a lelépett zsinagógai gondnokok (Gaboim) helyébe újak nevezettek ki. Szükségessé lett a templom részére egy új másodkántornak, és a zsinagóga részére egy másod előimádkozó és mérszárszékfelügyelőnek alkalmazása, és ezen ritualis hivatalok betöltésére a pályázat már ki is hirdettetett.

Más ügyekről, melyek közös kidolgozásában több osztály is vett részt, mint esketési díjak, vallásoktatás stb. később fogunk említést tenni. Nagyobb fontosságú volt a koserhus kimérésének kérdése, mely egyrészt nevezetes pénzügyi kérdés, más részről és főképen kultuskérdés lévén, az illető osztályt hónapokig komolyan foglalkoztatta, ismételve a választmány elé terjesztett, és azon fölül az előjáróságot szakadatlan tevékenységben tartotta.

Történt ugyanis, hogy augusztus havában a városi hatóság, az izraelita hitközséggel kellő megállapodás nélkül azon határozatot hozta, hogy jövőre minden nemizraelita mészárosnak is jogában álljon a koserhus kimérés. Ezen még a lelépett előjáróság korábban hozott határozat, csak későn és általában csak akkor jutott az alólirt előjáróságnak tudomására, midőn két nemizraelita koser mészárszéknek tettleges megnyitása által egyrészt a község elvitázhatatlan joga, t. i. az anyai községtag igazhittségeit oly bensőleg érdeklő ügy felett örköndüi, megsértett, mely jogsértés másrészt az izraelita mészárosok részéről a rendszabályok iránti engedetlenséget és nevezetesen a hustaksa lefizetésének megtagadását vonván maga után, a község tetemes jövedelemforrásának kiapadását okozta. Ez utóbbi esemény csak

ugyan csak néhány héten át akadályoztathatott meg, mert midőn a városi húsbizottmánynyal egyetértőleg, és főleg a behozott iparszabadságai tekintettel, a község előljáróságának is el kelle fogadnia azon elvet, hogy nem izraelita mészárosoknak is — természetesen a rabbinátus felügyelete alatt, — a koserhús kimérése megengedendő, az izraelita mészárosok részéről az engedelmességük eddigi kötelei megszakasztattak, s községünk e részbeli csaknem két hónapi jövedelme elveszett. A főrabbinátus azon időben az előljáróság részéről történt felkérés folytán, a koserhús kimérése fölötti felügyeletet illető normatívumot dolgozott ki, és sükerült is az előljáróságnak az azóta lelépett városi hatóság helybenhagyását, és a husmérési accisa beszédésének jogán kívül jelesen azon pontnak elismerését kieszközölni, melynél fogva csak a főrabbinátus által beigtatott és a községtől díjazott mészárlót (שחיט) illeti a marhalevágás joga. Ezen pontnál, és az eddig ugyan még nem elégséges felügyelői személyzetnél fogva, az igazgatóság azon helyzetben van, mind a vallás rendelkezéseinek megtartását, mind a község díjilletményeit hathatós ellenőrzés alatt tarthatni. De az egyszer meglazult viszonyok, főleg ott, hol egyesek pénzérdekei forognak kérdésben, nem állítható helyre egykönnyen, és minden áldozat nélkül, és valóban most is le kellett mondania a községnek jövedelmének egy részéről, hogy a másikat megmentse. Azon 2 frtból, melyet eddig a mészárosok minden marha levágásáért fizettek 40 krt. le kellett engednünk, hogy a vitának hosszadalmas húzása balasztása általi még nagyobb veszteségeket kikerüljünk. Ez évi január 1-től fogva ezen 1 frt 60 krra leszállított illetmény izraelita és nem izraelita mészárosoktól rendszeren fizetetik, és azon idő óta a rabbinátus, határozott kiváuatára és a városi hatóság által megerősített koserhús normatívum értelmében azon új intézkedés léptetett életbe, miszerint a 40 krtból álló szokásos levágási díj, mely eddig a mészárlónak a mészáros által fizetett ki, a község pénztárába foly, mely azt az egyes mészárlóknak a mindenikök által levágot marhaszám szerént kiadja. Bár nem maradna csnpán pium desiderium, ha itt azon reményt nyilvánítjuk, hogy az izraelita mészárosok jövőben nem fogják ez ügyet kizárólagosan üzleti szempontból tekinteni és kezelni. Végre nem maradhat megemlítetlenül azon barátságos készség, melylyel az előljáróság a tek. városkapitányi hivatal részéről ezen új rend kivételben támogatott.

Az iskolai osztály körében először is, az egyes tanintézetek igazgatóinak jelentései ezek állapotáról, annyiban voltak közvetlen hatással, mennyiben a választmányt figyelemzették mindazon hiányokra és bajokra, melyekben tanintézeteink, dacára a bennök alkalmazott férfiak dicséretes buzgalmanak, és dacára az előbbeni előljárók fáradozásainak, tagadhatlanul szenvednek, és melyek mellett, különösen a főtanoda és leánytanoda is kétségtelenül elsatnyulandnak, ha nem sükerülend rábirnunk minden jóra és nemesre fogékony hitrokonainkat ezen intézetek nagylelkű támogatására, újbóli alakítására — és mondjuk ki röviden, egy új iskolai ház építésére.

Nincs kiáltóbb, nincs szégyenítőbb ellentét, mint midőn Istennek e gyönyörű házából, mely a községnek becsületére, a fővárosnak dicsére válik, ama ronda épülethez jutunk, melynek szűk, sötét falai közé zárjuk naponta az ifju nemzedéket, jövőnk zászlóvivőjét, annak anyagi és szellemi romlására. A főváros izr. községének elemi főtanodája, mely egy szegény vidéki község számára is elégtelen, faluhoz méltó, pávaláb a templom pompás homlokzata mellett, élő szemrehányás, mit sokáig türnünk nem szabad, ha fölébredt bennünk a valódi érzés a község erkölcsi szükségletei és saját magunknak, mint képviselőinek kötelességei iránt. — A mintafőtanodát és a tanítóképezdét illetőleg, az osztály annak a községhez viszonyát tanácskozás tárgyává tette, és ide vonatkozólag az országos iskolai alapnak az izr. községi jegyző tollából folyó, kimerítő történelmi kimutatása kellő újmutatásul szolgált. A nemizraelita nyilvános intézeteknél magyar nyelven tartandó bitoktatás számára egy tanító neveztetett ki, valamint hogy a mintafőtanodánál a héber tantárgyak correpetíciója, egyelőre a községköltésén, életbe léptetett. — A Thalmud-Thora tanítás emelésére az osztály ajánlatára, a rabbinátusi hivattal történt tanácskozás nyomán elhatározott, hogy a községi igazgatás fölvi gyázata és ellenőrködése mellett külön egyesület alakítsák, melynek a már meglevő Thalmud-Thora alap rendelkezése alá bocsájtassák, mire főtisztelendő főrabbi ur vállalta magára, a még életben levő alapító tagok közreműködése mellett, az egyesület alakítását. — Az izr. magántanodáknak a községhez viszonya, valamint a község részéről felállítandó igazgatósága az összes községi tanintézeteknek, a mint az a vallási autonomia eszméjének megfelelően, végre egyéb idevágó kérdések a tárgyhoz illő

komolysággal kimerítőleg vitatva, végleges elintézésüknek csak a községi alapszabályok helybenhagyása után nézhetnek eléje. Említést érdemel a szegény iskolagyermek ruházására történt adakozások gyűjtése, melyet ugyanezen osztály Kern előljáró urral egyetemben eszközölt és mely jelen alkalommal 2400 forintnyi tetemes összegre rüg. Ezen összegből 2013 forint, 209 fű és 90 leány felruházására fordított; a maradék a jövő évre le-teteményeztetett.

Számosabbak voltak, és nagyobb, közvetlenebb horderővel bírtak azon határozatok, melyeket a választmány a jótékonyági osztály ajánlatára hozni képes volt. Ezen osztálynak legközelebb 4 intézet fölött kell örködnie, és azokat kezelnie, s ezek: a nyugdíj intézet, az árvák ellátása, a szegények intézete és a kórház. Az első intézetet illetőleg a Fleischl Dávid ur leköszönése folytán tisedésbe jött igazgatói tisztre Munk M. ur lön megnyerve. Az árvák ellátására vonatkozólag legelőbb két árvagondnok, Hassenfeld tr. ur és Schlesinger Ignác ur neveztetek ki, kik azóta sokszorosán foglalkoztak javítási tervekkel és buzgón fáradoztak azon, hogy az intézetet jelenlegi tengő állapotából kiemelve, annak szebb, a nagy pesti községhez méltóbb jövőt biztosítsanak; különösen kitűnt csakhamar, hogy ezen szegény elhagyott lényeket, nehogy testileg mint erkölcsileg elsatnyuljanak, egy földél, egy ápolda védelme és örködése alatt kell egyesíteni, minthogy eddigi ellátásuk ama vagy eme iskolai szolgánál, ama vagy eme sírásónál esetleg vagy szeszély szerént, tökéletesen tarthatlanak bizonyult. Ily célirányos intézmény létesítését talán a tanodaépület felállításával lehetne összekötni.

A szegényügynek gyökeres változáson kellett keresztül mennie, miután a figyelmes szemlélőnek csakhamar föltűnt, hogy az eddigi eljárás mellett a szándokolt cél lényeges része, tudniillik olyanok segélyezése, kik arra valóban szorúlnak s egyszersmind valóban méltók is, elég gyakran, hogy ne mondjuk teljesen elhibázott volt. Az új, szerzőre nézve nagyon dicséretes, szegényügyi alapszabályok kidolgozásánál főfeladat volt tehát azon mód felfedezése, mely által lehetségessé tétetnék a segélyt kereső szegényeknek megállapítása, a tolakodó szokásbeli koldúsnak és munkakerülőnek a nyomor üldözte szerencsétlentől megkülönböztetése, a segélytelen elhagyottnak, valamint a szemérmes szegénységnek fölkeresése, és tude enyhítésnek nyújtása ott, hol arra való szükség forog fenn. Ezen mód megtaláltatott 16 szegény-felügyelő kinevezése által, kik különböző utcakerületekre osztva az illető jelentkező, vagy más uton a jótékonyági osztály tudomására jutott szegényeket fölkeresni, azok családi viszonyait, a segély szükségének minőségét megvizsgálni, és arról jelentést tenni tartoznak. A segélyezéseknek a község „szegények könyvébe“ történő beigtatása által e munka jövőre mind könnyebbé válik, és a felügyelő urak, megannyian a közgyűlés tagjai, valódi érdemet szereznek magoknak a község körül, a miért forró köszönetünket nyilvánítani kedves kötelességünk.

A szegény-betegek ápolásának intézete a jótékonyági osztály ezen ágának második főtárgya volt, melyben egyéb lábra kapott hibák mellett, különösen szembeötlött a gyógyszerekre nagy mértékben történt haszontalan pénzpazarlás. — Ennek meggátolására hiányzott minden a szegények gyógyításánál különben használtatni szokott normatívum; a szegény-orvosok nem kaptak instrukciót, az orvosi rendelvényeknek a község bélyegéveli ellátását egy a szegényügy vitelbe legkevésbé sem avatott közigazgatási hivatalnok kezelte; a gyógyszerészek végre nem csak hogy feltűnően csekély leengedésben részesíték a községet, de a gyógyszerek árszabásában is hathatós ellenőrködés nélkül hagyattak. Fizetett is a község évenként csaknem 4000 forintot gyógyszeréért.

Sikerült az előljáróságnak a gyógyszerészeket az eddigi 25% helyett 50%-es leengedésre, azonkívül ama nemes elv elfogadására birni, hogy jövőben a mi szegényeink a városi község szegényeivel azonos kedvezményben részesüljenek, mely elvet csak egy, a városi pénztárral érintkezésben volt gyógyszerész utasított mint elfogadhatlant vissza. Egyszersmind a község szegényei számára rendelvényezési-szabály (Ordinations-Norm), az orvosok számára instrukció dolgoztatott ki, melyek szerént ezek jövőben jegyzőkönyvet vinni, és havi jelentéseket tenni tartoznak. A nagyobb fáradság megfélelőleg lesz díjazandó, a mint hogy egyáltalában az intézet bővítése fog szükségesnek találtatni. Az orvosi rendelvények bélyegzését az e végre külön kinevezett második szegények-atyja Valatin J. ur vette át, a gyógyszerek árszabása fölötti ellenőrködést, csekély fizetés mellett, a városi díjazó, Dulitzky ur kezeli.

A szegények intézetében eléggé nem méltányolható odaadással működik az első szegények-atyja Hürsch Károly ur, kinek

kezeiből veszik a szegények különbség nélkül a pénz- vagy természetbeni segélyezésekre szóló utalványokat, és a kihez különösen az idegen szülőknek kell fordulniok.

A kórház, ezen község egyik legfontosabb jótékonyági intézete, az osztály figyelmét csakhamar magára vonta; és miután az e részbeni vizsgálatok nagyon is világosan tanúsították az állapot teljes maradhatlanságát, az előjáróság mulasztatlan kötelessége volt, minden tőle telhető módon és haladéktalanul a bajnak elejét venni. Egy e célból kinevezett küldöttség segélyével, mely ez ügyben javaslatokat volt előterjesztendő, több heti munka után sikerült nemcsak az intézet súlyedésének okait felfedezni, de azokat reményilem mindenkorra, száműzni is. A bajnak egyik főoka egy magában a házban levő férfi hivatalnok hiányában rejlett, ki a fővigyázatot ügykezelői és gazdasági tekintetben vezetné, a miért is ez állomásra már pályázat lön hirdetve. A főorvos, gyöngélkedése által nehéz kötelmeinek teljesítésében akadályozva, állomásától való ideiglenes fölmentésért folyamodott, és a választmány elég szerencsés volt általánosan tisztelt Gross Fülöp tr. ur személyében, kit tudományossága nem kevésbé, mint hő buzgalma a szenvedőkért kitüntet, egy ideiglenes utódratalálni. Ezen alkalommal célszerűnek látta a választmány kijelenteni, hogy jövőben a kórház főorvosa mindig csak három évre neveztessek ki, az újraválaszthatóság jogának főtartásával, és a választmány e határozatánál, más okok mellőztével, legfőbbképen azon szempontból indult ki, hogy ezen a szakember önképzésére annyira kedvező alkalmat nagyobb számú izr. orvosoknak tegye hozzáférhetővé, kik előtt, a hitközségén kívül csaknem valamennyi hasonintézet zárva van.

Egy kórházi sebész alkalmazása, ki a főorvos mellett a gyógyítás sebészeti részét fogja kezelni, szükségesnek ismertett, s e végből pályázat hirdettetett. Hasonlóképp új segéd orvos választása is pályázat útján legközelebb fog eszközöltetni.

Balassa János tr. és tanár ur az előjáróság felszólítása következtében, a műtői szakba vágó kitűnő szolgálatait a kórháznak újból felajánlotta, a miért is neki mely bálával tartozunk. Az intézet szembetegeit, úgy mint eddig Österreicher tr. ur fogja gyógyítani. A gyógyszerek kiszolgáltatását Formágyy gyógyszerész ur vállalta el sokkal kedvezőbb feltételek mellett, mint minőket az intézet eddig élvezett, azonfölül alkalmasabb rendelismódról, továbbá gyökerek, drogueriatickek és nadályok jutányos megszerzéséről is gondoskodva van, és egyáltalában szigorúbb gazdálkodás hozatott be mindenütt, hol ez niucs kárára a betegnek. Végül, hogy nem csak jelenre, midőn minden javítás mondhatni még ébrény-állapotban van, hanem hogy a jövőre is biztosították az intézet okszerű, szakértő vezetése, a választmány orvosi és nem orvosi tagokból álló állandó kórodai bizottmányt nevezett ki, melynek élén Rózsay József orvostudor ur áll, és mely a jótékonyági osztály elnökének ezen oly számos kis részletekkel ellátott ügy vezetését és fölügyeletét nevezetesen könnyítendő. Egyedül a félelem, miszerint megsérthetném azon férfiak szerénységét, kik a kóroda újjászervezésének terhes munkájával még ma is elfoglaltak, és az előjáróságot működésében derekasan gyámolítják, készlet e férfiak megnevezésétől tartózkodni, és csak azon ohajukat nyilvánítani, vajha ennyi önzéstelen törekvés, ennyi önfeláldozás és önmegtartózkodás a szóban levő jótékony intézet fölvirágzásában és sikeres fejlődésében lelné föl egyedül remélt jutalmát. Az említett intézeteken kívül még több kérdés, javítás és javaslat foglalkoztatta a jótékonyági osztályt, és vele a választmányt. Gondoskodva van az adakozások kiosztásának jobb kezeléséről, valamint egyetértve a pénztári osztályal a pénzbeszedés hathatósabb módja és ellenőrzése léptettetett életbe. Örvendetes ellenében a szegények könyvével, adakozások könyve készítettett, mely az adakozott összegek jelenbeni kimutatásán kívül, mint a mindinkább fejlődő jótékonyági érzés szép tanujele utódainknak épületes emlékül szolgáland.

A község összes jótékony alapítványainak kimerítő összeállítását a választmány figyelmét csak a legutolsó napokban fordítá a dolgozatok nagy halmazára, melyek megfejtésüket a közel jövőtől várják, minthogy itt mindenestre sok elmulasztott mentül előbb helyrehozandó; e célból egy 15 tagból álló bizottmány neveztetett ki, melynek javaslatai legközelebb vannak kilátásban. Még a nevezetes adakozások volnának megemlítettök, melyek a lefolyt félév alatt a szegények számára folytak be. Az adakozók az adakozásban lelik föl a legszebb jutalmat, az előjáróság azonban kötelességének tartja minden jótévő iránt legmelegebb háláját és azon meggyőződését kifejezni, hogy a község szebb bizonyítványra szert nem tehet, mint minő az itt naponta tanúsított hálalandság a jótékonyra.

Míg a választmány három említett osztálya, ugyszólván

a község szellemi és erkölcsi szükségleteivel foglalkozott, addig a negyedik és ötödik kötelessége volt annak anyagi jólétét éber gondoskodásban részesíteni, és a bevételeknél szigorú rendre, a kiadásoknál pedig bölcs gazdálkodásra ügyelni. A múlt év utolsó 4 havának nyomtatásban előterjesztett számadási kimutatása némileg módot nyújt önöknek megítélhetni, vajon sikerült-e az igazgatóság testületnek méltányos igényeiket kielégíteni.

A pénztári-osztály folyó ügyei, ugyszintén a kezelésbeni javítások oly különbélek, hogy ezen osztály tevékenységéről nem terjeszthetünk más képet önök elé, mint az általa kidolgozott normativumot, melyben a kezelésnek egész szerkezete tárul föl szemük előtt. Önök különösen megelégedéssel fogják belőle megtudni, hogy most tényleg birunk központi pénztárral, melybe minden bármily néven nevezendő bevétel befoly, ugy szintén hogy a legcsekélyebb ép ügy, mint a legnagyobb tétel, ugyszólván csálhatlan ellenőrzésnek van alávetve. Azon intézkedés tétel, hogy a községi pénztárban mindig csak körülbelül 1000 ft. legyen a folyó kiadások fedezésére, a többi a hitelintézetbe tétessék le 5%-nyi kamattal.

A pénztári osztály e terjedelmes normativumon kívül még két dolgozatot terjesztett elő, melyek által a választmány elismerését, és remélhetőleg a község egyhangú köszönetét is kivívtamagának; e két dolgozat az: új bekebelezési-mód és a kultuszadó rendezése.

Ismeretes, hogy új községtagok bekebelezése múlt években a budgetben évenként néhány száz forintot adó csekély jövedelmi forrásként szerepelt.

Az osztály azon tapasztalásból indulva ki, hogy sok helybeli izraelita polgártársunk magát a község szorosabb kapcsolatától ennek kárára távol tartja, és meg levén győződve arról, hogy ezen a legtöbb esetben nem szándékos tartózkodásnak egy szabadabb bekebelezési mód végét vetendi, az önök által ismert bizottmányt léptette életbe, mely vasárnaponként közvetlenül érintkezik a folyamodóval, és a választmány által hozott bekebelezési normativum alapján a bekebelezendőt a választmányok helybemaradványát végett előterjeszti. Azon tény, hogy ily módon vagy 200 tiszteletra méltó tag és adozó nyeretett, hogy alig két hó lefolyása alatt körülbelül 6000 ft bekebelezési járulék és 1400 ft. ajándék folyt be a község jótékonyági intézetei számára, ezen tény eléggé világosan tanúsítja a választmány által decemeri hó elején határozottá emelt javaslat gyakorlati haszonvetőségét.

És így először is a községi adó lesz tárgyalandó, mely kérdés a tisztelt közgyűlésnek, az alapszabályok értelmében eldöntés végett elébe terjesztetik. E kérdést illetőleg is egész új módot hozott javaslatba a pénztári-osztály, azon szempontból indulván ki, hogy egy vallás-község szükségleteit fedező járulékok az adozó tagok önkényes bevállása által illendőbb és sikeresebb módon szerzetnek meg, mint az eddig divott repárticció által. E két fogalomban központosul az egész kérdés zöme, mely köré más kisebb mellékkérdések, héj és mellékességek csoportosulnak. — Midőn a pénztári osztály egyhangulag nyilatkozott az önkényes bevállás mellett, természetesen nem akarta ezáltal az egyes községi tagnak azon jogot tulajdonítani, hogy magát az egész iránti kötelezettségei alól egészen vagy csak részben is kivonja, de át volt látva azon meggyőződéstől, hogy e község tagjainak naponta élénkebben nyilatkozó közérzete mellett, ez utóbbira való hivatkozás, a legüdvösebb sikerrel kecsegtető, de egyszersmind ugyszólván erkölcsi kötelesség. Azon okokat, melyek az osztályt javaslatánál vezérelték, az ez ülés folytán önöknek előterjesztendő munkálatból fogják önök tüzetesen és részletesen megismerni; e jelentésnek azonban meg kell említenie azt, miként járt el a választmány ez ügy megítélésében.

A választmány 13 szavazattal 12 ellen döntött a bevállás mellett, oly vita után, mely mindkét részről a legnagyobb komolysággal és avatottsággal folytatott, és mely épen ez által a választmány illetékes hivatottságának legnagyobb bizonyítéka. Ezen egy szavazati csekély többség, ezt nem szabad elhallgatni, azt gyaníttatja velünk, hogy több tag jelenléte mellett az eredmény más, vagy talán épen ellenkező leendett; másrészt azonban nem lehet azon körülményt sem figyelmen kívül hagynunk, hogy a bevállási módszernek a bekebelezési illetékeknél azóta tapasztalt eredménye ezen rendszer egyik másik ellenségét is időközben más véleményre téríthette.

E kérdés részleteire nézve, a választmány önök jóváhagyásának fentartása mellett, következő pontokban állapodott meg:

1. Minden helyben lakó izraelita, akár házasságban akár nem, kiknek önálló keresete van, kultuszjárulék fizetésére köteleztetik, ha bár nagykorúságát még el nem érte volna is.
2. Atyjoknak azon fiai, kik az előbbieknél tüzetesen mint nyilvános társak részesek, kultuszjárulékot fizetni tartoznak.

3. Könyvivők, üzletvezetők és reskedő segédek, kiknek évi fizetése a 600 frtot meghaladja, szintén köteleztetnek a kultuszjárulék fizetésére.

4. Minden a kultuszjárulék fizetésére kötelezett községtag körlevél által lesz a bevállásra olyképen felszólítandó, hogy az általa bevállott összeget a mellékelt osztályzati ívbe jegyezze be, és azt 8 nap alatt lepecsételten küldje át az e végre kinevezett bizottmányoknak.

5. A kultuszjárulék bevállására 15 osztály állapították meg:

1 osztály	5 frt.	6 osztály	30 frt.	11 osztály	100 frt
2	10 "	7	40 "	12	125 "
3	15 "	8	50 "	13	150 "
4	20 "	9	60 "	14	175 "
5	25 "	10	80 "	15	200 "

vagy több.

6. A kijelölt határidő lefolyta után a bizottmány megvizsgálja a beérkezett bevállásokat s összehasonlítja azokat az előre kidolgozandó tervvel. Azok, kik a tervhez és ismeretes vagyounukhoz képest feltűnően csekély bevállást tesznek, a bizottmányhoz meghívandók, hogy többet valljanak, vagy eljárásukat indokolják. Azok pedig, kik nem is küldenek be bevállási ivatek, rövid határidő kitzítése mellett újra felszólítandók, melynek eredmény nélküli lefolyása után, a repárticio általi közvetlen megadóztatás alá esnek.

7. A körlevelek kétfélék; egyik azok számára, kik már eddig is fizettek kultuszjárulékot, a másik az ujonnan bevont adózók számára.

8. Minden fenyegetés mellözése végett a körirat mellé lesz nyomtatandó valamennyi fenemlített rendelkezés, mint a közgyűlés jegyzőkönyvi határozata.

9. Minden bevállás érvénye csak egy évre terjed.

A gazdasági osztályra nézve szinte mindenek előtt szükség volt egy normativum megállapítása, melynek alapján volt csak lehetséges a megtakarítások feladatát megoldani. Rend a takarékoság kezdete. A községi intézetek mindegyike mellé a gazdasági osztály egy tagja van rendelve, ki az intézet külön szükségleti-könyvébe jegyzett azon vásárlásokat, melyekhez csekélyebb pénzbeli kiadás igényeltetik, önállólag azonnal, 10 frtot túlhaladó összegeknél pedig csak az osztály elhatározása után teljesíti. Ezen intézkedés azóta igen hasznosnak bizonyult. Az ezelőtt mint templomfelügyelő működő hivatalnok, most az összes községi intézetek gazdasági felügyelőjévé neveztetett ki, és csak ez által nyert alkalmas hatáskört tevékenységének kifejtésére. — Haszonlat, csak utban álló anyagkészletek eladása által, szükség nélküli lom távolított el. Az a r a d i utcában fekvő és keveset jövedelmező községi telek tervezett eladása, jóváhagyás végett annak idejében önök elé fog terjesztetni.

A legnagyobb kiterjedést és sok hét szorgalmát igénybe vevő munka, melyet az osztály nyújtott, az előttük fekvő folyó évi budget, egy dolgozat, mely a választmányban különbéle változásokon ment ugyan keresztül, de lényegében mégis az osztály eredeti indítványait foglalja magában. Annál kevésbbé szükséges a költségvetés részleteibe itt bocsájtkoznunk, minthogy a számbeli kimutatás a nélkül is önök kezében van, csak néhány kevés pont-ra kívánjuk önök különös figyelmét már itt irányozni. Költségvetésünk 94,993 frt 91 kr-ra rug. A mult évvel szemben, a kiadásnak 18,071 frt 33 krnyi növekedése mutatkozik, mely mindenek előtt megmagyarázandó és megvédendő volna. Mint hogy ez összegből 4449 frt. a fizetések nagyobbítására, 13,622 frt 33 kr. pedig községi tartozások lerovására van szánva, tulajdonképen meg van mondva minden, a mit a budget e növekedésének védelmére felhozni lehet.

A t. közgyűlés a választmány nyilatkozatát bizonyosan azon elv mellett fog nyilatkozni, hogy a község hivatalnokainak semmi módon sem szabad okot adnunk arra, hogy számkéblt bánásmódról panaszkodjanak, hogy ellenkezőleg csak megfelelő fizetés mellett várhatjuk amaz őszinte buzgalmat a hivatalbeli köteleességek teljesítésében, melynek az intézetek gyarapodásának érdekében az alkalmazottak egyikénél sem szabad hiányoznia. A hivatalnokok legnagyobb része hosszabb idő óta utaltatott a községi közigazgatás rendezésének idejére, mint azon időpontra, melyben méltányos követeléseiknek elég fog tétetni, s így elkerülhetlen volt, e méltányos kívánalmakat, a budget kidolgozásánál minden további halasztás nélkül tekintetbe venni.

Szintugy megnyerendi önök helyeslését azon elhatározás, melynél fogva az igazgatóság feladatául tűzte ki magának, a templom építésének alkalmával felvett tőkék lassankénti törlesztését. Itt nem csak egy kamatteher mellözése a budget-ből; hanem s legkivált, a község erkölcsi hitelének emelése forog kérdésben,

midőn a, habár nemes célokra igénybe vett alapítványi tőkét lassanként újból kiegészíteni iparkodunk.

A gazdasági-osztály végre abban fáradozott, hogy a husvéti liszt bevásárlását előnyös föltételek mellett eszközölhesse. E bevásárlás, a pesti hengermalomnál szerződés útján már régebben teljesített is, mely alkalommal Lányi Jakab előljáró ur 1500 mérő buzának a bevásárlási ároni átengedése által egy 462 frtnyi nyeresémet juttatott a szegények javára.

Egy második, nem régen kinevezett bizottmány a husvéti kenyér ügyének rendezésével foglalkozik; mely úgy mint kultusz-jótekonysági- és gazdasági kérdés, minden esztendőben három irányban veszi igénybe az igazgatóság figyelmét. Ha az osztály a vegyes bizottmány nyomozásainak következtében eltért is eredeti tervétől, miszerént az összes husvéti kenyér kiállítását két sőtömesterre volt volna bizandó: mégis bizást reményli az előljáróság, hogy a kezelésben behozandó javítások a budget könnyebbitésével, egyszermind a szegények célszerű s csonkítatlan részletetését, tehetendik lehetségessé. — Sch o e n b e r g A r m i n tudor ur, az osztály ajánlatára a község ügyvédévé neveztetett ki.

A választmányoknak természetesen oly kérdéseket is kellett tárgyalás alá vennie, melyek nem voltak alávetve az osztály előleges tanácskozásának; de ezek többnyire alárendelt tárgyak, melyek itt említést nem érdemelnek.

Egy rég érzett szükségletet tekintetbe véve, és megteleve a „szent egylet előljárói“ (Chevra-Kadisa-Gaboim) által nyilvántott kívánatnak, néhány bizottmányi tag lett kiküldve azon célból, hogy a nevezettekkel egyetemben, alapszabályokat dolgozzanak ki a „szent egylet“ számára, melyek bevezetését a legközelebbi hetekben várjuk. Oly egylet, mely mint ez, épen úgy tűnik ki céljainak szentsége, mint gondnokainak áldozatkész odaadása által, csak kevés tért enged mélyen beható ujtásoknak, és az előljáróság szándéka a „szent egylet“ önállóságát, valamint a község felügyeleti jogát hason mértékben fentartani. Ez utóbbit felhasználva figyelmeztettük a „szent egylet“ képviselőit, hogy a tagok évenkénti járulékanak egy beteg-ápoló-intézet felállításának céljából indítványozott felemelésétől ideiglenesen elálljanak, minthogy egy minden egyes tagra nézve ily nagy fontossággal bíró határozatnak minden esetre az egyletnek, az alapszabályok értelmében nygis legközelebb összehívandó közgyűlés étől kellene erednie. Uj tagok felvételére ellenben, az engedélyt legnagyobb készséggel adtuk meg és az egyletnek ezen ünneplés alkalommal minden kívánatos segélyt nyújtottuk. E tagfelvétel oly dús eredményt volt, mint még egy sem mindeddig, a mi nem csekély bizonyítéka annak, hogy az újabb időkben ismét feleledt érdek a községi igazgatás iránt ez irányban is üdvösnek bizonyult, s hogy általában a község és az egylet érdekei egymással való karöltve járásra vannak utalva.

Azon aggodalmak ellenében, melyek az új igazgatás kezdetében az új igazgatási szervezet célszerűsége fölött e tanácsstermen belül és kívül halatazottak, köteleességünkben áll, tapasztalatainkat e tárgyról híven önök tudomására juttatni. Noha a jelen közgyűlésből az alapszabályok fölötti minden tárgyalás kizárva marad, még sem szabad önök előtt erre vonatkozó észleleteinket és tapasztalatainkat elhallgatnunk. Minden más előszeretet nélkül, mint a jó ügy irántival, és mentve az új rendszabályok iránti elfogultságtól, mégis határozottan ki kell mondanunk, hogy ez utóbbiak minden várakozáson felül hasznosnak és célszerűeknek bizonyultak. Leginkább két aggály merült fel mindjárt kezdetben ellenök; t. i. az, hogy az o s z t á l y o k felállítása egyrészt az ügykezelés huzodalmas menetét okozandja, másrészt pedig helytelen kisebbségi határozatokat fogna eredményezni; másodsor az, hogy az előljáróság mint csupán a választmány végrehajtó organuma, kifelé nem fog elegendő tekintélyt és tevékenységet kifejtethetni. Mind a két aggály eddig legkevésbbé sem mutatkozott alaposnak. A késleltetés mindig üdvös volt, s a felfogás megérlelésére szolgált, valahányszor az osztályok tanácskozása a választmányét megelőzte; és bizonyosan nem mulasztott el egyszerű sem e miatt a cselekvés k e l l ő pillanata.

Bizonyos továbbá az, hogy nem egy szép munkát csak az osztály kebelében, és csak azért jöhetett létre, minthogy minden választmányi tag majdnem kizárólag csak egy tetszése szerénti specialitással foglalkozott, és az osztálytársak meghitt kis körében kedvező alkalmat talált gondolatainak érlelésére és kicserélésére. De azért senki el nem felejté, hogy egyedül a választmány az igazgató testület, és hogy az osztálynak csak sürgős esetekben van megengedve a határozatok fogantatása; — sőt egyenes ellentétben a fentebb nyilvántott agálylyal észre lehetett venni, hogy az osztályok tagjai azon voltak, hogy minél több kérdést

terjeszthessenek határozás végett a plenum elé. Összelltöközések az osztályok és választmány, vagy az egyes osztályok között éppen nem fordultak elő, és az utolsó időben behozott hetenkénti szabad értekezletek által a saját osztály körén kívül eső kérdések megértése és ezáltal a választmányi tagok barátságos összműködése lényegesen lön előmozdítva.

Tevékenységében éppen nem akadályozva ott, hol cselekedni kellett, az előjárásnak csak örülnie lehetett azon intézkedésen, mely előbbi teljhatalmának egy részét elvette ugyan, ellenben őt azon megnyugtató helyzetbe hozta, hogy mindig csak az egész igazgató testületnek valóságos majoritási határozatait kelle fogadtatnia. Mily ritkán szükséges különben az egész üdvére az, hogy az előjárás önhatalmilag határozzon, azt mutatja azon körülmény, hogy csak egyetlen egyszer, csak az utolsó napokban élt azon jogával, miszerént sürgetős esetekben, későbbi jelentéssel mellé a választmánynak, nagyobb összegek felett rendelkezhetik, és ugyan az árvíz által károsultak javára történt gyűjtés alkalmával.

Kiemelendő, valamint nem eléggé dicsérhető továbbá az, hogy az igazgató testület valamennyi tagja közt a legműveltebb előzékenység és legbarátságosb egyetértés viszonya képződött ki, mely maga is elegendő biztosítékot nyújt ezen intézkedések tartosságáról, és egyszersmind teljes érvényű bizonyíték arról, hogy mindnyájan egyenlő buzgalommal lelkesülnek a szent ügyért.

Szent ügy, nemcsak az istentiszteleti, jótékonyági és tanintézetek miatt, melyek a közigazgatás tárgyait képezik, hanem még inkább azért, mert a községi élet formáinak nemesbítése azon sarkpontok egyike, melyektől hitsorsosink állapotjának belső emelkedése és javulása reményelhető.

Ezen gondolat már most is sokszorosan talált terjesztőkre és pártolókra; már most is utánozza példánkat számos testvérközség a hazában; és azon kívül itt is, ott is hirtelen felébredt már a községi érdekek iránti fogékonyság, hol ez ügyek iránt még csak rövid idővel ezelőtt a legsajnosabb egykedvűséggel tündettek. Vagy nem volt-e sajnós, hogy egy néptörzs, mely nyomort és elnyomatást évezredek óta szerencsésen kiállott, melytől semmiféle üldözés atyái tiszta hitének kincsét el nem rabolhatta; mely lázas sietőséggel szokott a műveltségnek minden előtte végre megnyílt csarnoka felé tolongni, hogy a jelenkor kulturáncéinek ezen legrégebbike éppen a községi élet tekintetében megszegényülve annyira hátramaradt környezeté mögött?

Kifelé való viszonyainknak rövid jellemzésével akarjunk, igen tisztelt közgyűlés, ezen már szerfűlött bosszúra nyúlt jelentést befejezni.

Miután alapszabályaink különösen ezen célra kinevezett városi bizottmány által megvizsgáltattak, és mint önök emlékezni fognak, néhány mellékes hozzáttelével jóváhagyattak, miután a jelenlegi igazgató testület választása a helyhatóság közvetlen felügyelete alatt történt, october havában az ezóta lelépett városi tanácstól alapszabályaink tökéletes jóváhagyását és szentesítését megnyertük, valamint különösen azon biztosítást, hogy a városi hatóság, hitközségünk autonómiaját elismervén, ezentul soha sem fog többé annak belső adminisztrációjába avatkozni, hanem csak a törvényben gyökerező felügyeleti jogot megővni, és magának igénybe venni. Tekintettel azonban azon törvényes határozatra, hogy minden együletnek, mint minden testületnek alapszabályai csak a legfőbb politikai országos hatóság beleegyezésével nyernek tökéletes érvényt: arról gondoskodtunk, hogy alapszabályaink tüstént a m. kir. helytartó tanácsnak szentesítés végett eléje terjeszthessenek. Ha eddig nem jutottunk is még ezen jóváhagyás birtokába, mégsem kételkedhetünk legkevésbbé sem abban, hogy a m. kormány belső adminisztrációnk megismerése után, valamint a község kebelében történetkröli nyomozások következtében, nem fogja megtagadni jóváhagyását oly intézkedéstől, melytől kifelé semmit sem kell tartani, és melytől befelé annyi jót lehet várni.

Igaz ugyan, hogy többször tornyosultak setét fellegek várakozásaink egére, igaz ugyan, hogy ismételve állítattott, miszerént már szeretettel megkarolt intézményeinknek egy új provizorium elől kellend majd hátrálniok; de ha egy közel válság előtti félelem kilátásunkat a jövőbe borultta tehette is, ugy másrészt azon tapasztalás öntött belénk vigaszt és bátorságot, hogy éppen azon napokban nagy községünk minden osztálya eddig példátlan egyetértéssel, gyűlt egységes cselekvésre a fenálló intézmények és azon személyek köré, kik a községbeni állásuknál fogva kiválólag voltak arra hivatva, hogy ezen intézmények mellett a sikra szálljanak.

És ilyen tapasztalat által emelt hangulatban, valamint azon biztató reményben, hogy ezen község további áldásos kifejlésé-

nek ezentul semmi komoly akadály sem fog utjában állani, terjesztjük bölcs megítélésük és eldöntésük alá a fent megérintett közigazgatási kérdéseket.

A pesti izr. hitközség előjárósága
Dr. Hirschler s. k.
Elnök.

Pest. február hóban.

(Fnt.) Keserves sors jutott a zsidó journalistának! Ha egy nagy politikai lap netalán tudományos értekezést tenne közzé a cukorrépatermesztésről, ne jusson eszébe, azt könnyelműen átlapozni, mert sok magyar publicistánál a zsidók megtámadása olyan, mint Catónak ama híres mondata: caeterum censeo Carthaginem delendam esse, mely ennek egyetlen beszédéből sem maradhatott ki; s ki tudja vajon e tudós értekező is nem ezen szellemi... akarja e trágáztatni a répaföldeket?

Ha a papi javadalmak saecularisatiójáról, vagy az államjavak kibérléséről van-e szó, az mindegy, — az illető cikkiró pro vagy contra bizonyosan a zsidók hazafiatlanságából, vagy éppen a nemzetnek a zsidók elleni ellen-szenvéből fogja legnyomatékosabb érveit meríteni.

Igy legközelebb a „Sürgöny“ is, — pedig a „Sürgöny“ egyike azon kevés magyar lapnak, melyek némi jóakarattal emlékeznek meg néha a zsidóról, egy pár korholó szót ejtenek néha az ellenünk intézett szertelen megtámadásokra.

S ugyanezen „Sürgöny“ Ifj. Agricola név alatt egy cikket hoz, mely tulajdonképen Schulhof urnak ismeretes, az államjavak kibérlését tárgyazó terve ellen van intézve. Minket mint zsidókat, és e lapot mint izraelita érdekűt Schulhof ur terve, valamint az hogy e terv az államgazdászati és pénzügyi elvekkal megegyezik-e, ugyan legkevésbbé sem érdekel, de igenis érdekelnek azon érvek, melyekkel Agricola ur Schulhof ur tervét, és az a mellett nyilatkozott sajtóközlegeket megcáfolni iparkodik.

Agricola ur például ellenzi azt, hogy az államjavak egy főbérőnek vagy társulatnak adassanak ki, nem azért, mert ebből tán nevezetes gazdasági vagy pénzügyi hátrányai támadnának az álladalomnak. nem azért, mert a földnek, vagy a föld népének romlását vonná maga után, hanem azért, „mert“ — saját szavai, — „e nagyszerű javak kibérléséből a magyarok majdnem egészen kizárva lesznek, és legnagyobb részt zsidók kezére kerülnek.“

Tehát a zsidó először is nem Magyarország szülöttje, nem magyar; másodsor nemzeti szerencsétlenség lesz az, ha az államjavak hasznóbérlete elon zsidó fiainak ad kenyeret.

Midőn legközelebb egy másik pályán, néhány ifju hitrokonunktól megtagadták azon jogot, hogy kenyéért dolgozhassanak, azzal vigasztaltak bennünket, hogy a nemzet vérző szívvel engedelmeskedik csak avult törvényeinek, midőn rajtunk e jogtalanságot elköveti. — Azt lehetett tehát reménylenünk, hogy legalább ott, hol törvény nem áll utunkban, testvéri szeretettel nyitják meg előttünk a vendégszerető magyar földjét. Vérmes remény!

Vagy tán jobb is volna,—s miért nem történhetnék ez,— hogy Agricola ur fedezze fel egy oly törvényt, mely szerint a zsidó nem lehet földhaszonbérlet: ez legalább nem volna oly odiosus!

Még egy pár mutatványt idézünk Agricola ur okoskodásaiból: „Mi nem irigyeljük,“ — ugymond — „hogy a zsidónak több pénze van mint a magyarnak, hanem csak azt említjük, hogy ez onnan van: mert a magyar erszényének igen nagy részét igénybe veszik a haza, a nemzet, a trón dicsőségének érdekei, míg a zsidó ezekre egy fillért sem ad, sőt inkább azon spekulál, miként lehetne mind ezen érdekeket saját erszénye javára felhasználni.“ — Csak ezt az egyet említi fel ez a jó ur; hanem minek említi ezt is, miután e között és az államjavak kibérletése között semmi, de semmi összefüggés nincsen? Bizonyosan csak azon jó indulattal teszi ő ezt, hogy a keresztény és zsidó honfiak testvéri összeölelkezését ez által is előmozdítsa!

Még az is egyik lényeges hibája Schulhof ur tervének, hogy ennek keresztülvitele mellett, „a bérlők mulhatlanul zsidó ispán, tisztartó keze alá kerüljenek.“

Hogy a zsidó ügyvéd országos calamitas, azt legközelebb egy másik lap bizonyította be, — hanem hogy még a zsidó ispán is az legyen, ez új, ezt csak a „Sürgönytől“ tanultuk meg.

Mily gyenge lábon állsz te szegény haza, hogy ilyen csekélységek képesek megingatni nyugalmadat, belbékédet.

De hagyjuk, mi nem akarjuk Agricola urat megtéríteni, — érvei tanúsítják, mi régi — régi iskolából való ő, oly iskolából, melynek tanai rég elavultak, s neki sokat kellene utólagoznia, hogy megint a korigények színvonaláig jusson.

A „Sürgöny“ szerkesztősége pedig, ő nem hagyta minden megjegyzés nélkül az idézetteket. Megmondta, hogy a zsidó pénze nem csak onnan van*) mert a zsidó a hazának stb. egy fillért sem áldoz, sőt megjegyezte azt is, hogy legujabban is az árviz által károsultak javára a „P. L.“-nál begyűlt összegek nagyobb része, vagy hatezer forint, zsidók adománya.

És mi a „Sürgöny“ ezen megjegyzéseit elismeréssel vesszük tudomásul, de mégis arra vagyunk kénytelenek őt figyelmeztetni, hogy azon idők, midőn mi ezzel is beértük, már rég elmúltak. Most egy felvilágosodott és szabadelvű laptól, minő a „Sürgöny“, nem csak azt kívánjuk, hogy az ily nevetséges gyanusítások tényleges alaptalanságát bizonyítsa be, hanem hogy végre valahára pályát törjön azon gondolkodásmódnak, mely egyedül férhet meg a 19-ik század eszméivel, azon gondolkodásmódnak, miszerént a mózesvallásu honfitárs is azon elvek szerint lesz megítélendő, mint bármely más vallásu, miszerént ő zsidó imaházában, de azon kívül, s különösen ott, hol a haza körül tesz jót vagy rosszat, jó vagy rossz ember és polgár, de minden esetre ember és polgár, nem pedig zsidó: s hogy tehát ott, hol egy egész hitfelekezet jogáról,

érdemeiről van szó, ennek de nem lehet hivatkozni a meknek, melyek őket csak gyobb vagy kisebb mérték

Ezért elégtelenek a „Sürgöney“, elégtelenek annyira hogy a „Sürgöny“ az illetékes bécsi cikkeinek elejél azt kell következtetnünk, tekintély, talán épen egyike lesz azon országgyűlésben, ratában kételkedni, — azt elleni bűn!

Néhány szó

Ki fogja tagadni, hogy foglalunk el mi zsidók a vi

Körülöttünk idő — s hulló nép, — mi rendíthetetlen mythoszi mélységben rejtelmes sugaras magaslaton lobog; nemesség, s mégis jogtalan servativ jellem, s mégis nyitón meghonosuló, új eszméi ezredéves solidaritás érzelmű dárítás; nép s még sem nép sehhol.

Ezen ellentétek nagy szemlélőnek. Nem is tudott nem illettünk élesen határon nem birtak besorozni, benyristicus eredményével soha valódi eredménye, s nem a szám a hibás. Ki vele, ezen lel, mondák; s így, ha ag akartak bennünket hallgatni

Csak az egyetemes s fiatalabb testvéreinek, saját felfogása bírja kiengesztelni. Mi pedig practice már rég ügyességgel és sikerrel fejleszterülő talányokat, mi gyakorlati ellentétet, különben már rég nemzeteket legázoló időkn

Ily ellentét, ily talány magyar zsidók is.

Minek tagadnók? Na metesek voltunk, mi magyar terjedelmes magyarázata, avatott és szellemdús tollal tem honunk nemzetiségi taláni körülményeit, társadalmi folyását s a honi törvényel jobbadán abban állott, haveltségű volt, s részben megtett okokat mellőzve, melyeket mint németiségünket rökzelebbi tényezőkről akarnan kellett vennünk tanítósebb lelkészeinket? A bi vagy épen a haute-Allema

Ez által nevelésünk, tanulmányunk, istentiszteletünk német lett. Hogy ezt jobban értjük, emlékezzünk vissza, mily fokon állott a műveltség általában, s a nemzeti műveltség különösen, néhány tized előtt keresztény hazánkfiak között; emlékezzünk vissza, mily fokon állott országszerte a hazafiai érzelem; fontoljuk meg végre, hogy akkor a nemesség volt a működő élő magyar, a nemzetnek többsége pedig semmi, a zsidó pedig e semminek is semmije, páriája. Most csodálkozzatok, hogy nem voltunk magyarok. A németiségtől ellenben nem csak ifjusági s népoktatóinkat nyertük, hanem nagyszerű irodalma megváltónk is lett a sötétség börtönéből; általa lettünk az európai intelligentia egyenjogú polgárai, a műveltség nyíltszemű gyermekei. És mi roppant sokat nyom, a német anyairodalma lett saját új zsidó irodalmunknak. Népünket, szenvedéseit s küzdelmeit, szellemi műveit, szóval: történetét s irodalmát németek ismertették meg velünk. Ősi nyelvünk, irodalmunk s történetünk legnagyobb buvárai egy Jost, Zunz, Ewald, Grätz, Gesenius, Hitzig, Frankel sat. a német irodalom kincstárába rakták le buvárságuk fényes eredményeit; legelső hitszónokaink, egy újabb kornak apostolai, kik gyújtó szóval emelték öntudatunkat, egy Salomon, Mannheimer, Sachs sat. német hangokban harsogtatták tanaikat, vigaszaikat, lelkesedésüket; s nagy halhatatlan reformátorunk, Mendelssohn, ki vallási és műveltségi tekintetben óriási erővel emelte fel az összes zsidóságot az európai műveltség színvonalára, németül irt s beszélt, mondhatnók, gondolkodott is.

Ime a helyzetünkől származó alternatíva, ime az ellentét! De hála az égnek, mint mindig, úgy most is megtaláltuk magunkat. Történetünk tanai, a tapasztalás szava, a legszentebb kötelességérzet s honunkhoz vonzó hő érzelmünk nem engedtek habozni annak megítélésében, hogy mind ezen akadályok dacára mi a teendőnk. Honfiakká kell lennünk, magyarokká kell válnunk szívvel lélekkel. Az utolsó két tizedben nagyot haladtunk eme célunk felé; de roppant nagy még a munka, azért türe-

lem, barátink s ellenségeink! Nem egy nap, nem egy nyár alatt — még kevésbé egy tél alatt, mert nyárunk még nem is volt, — nő fel a hatalmas tölggy.

Nem egyhamar teremthetünk elő százanként derék magyar tanítókat, mi a legelső; nem egykönnyen tehetünk szert célszerű magyar iskolakönyvekre; nem találjuk amugy hevenyében a roppant igényeknek megfelelő magyar lelkű s nyelvű lelkészeket s hitszónokokat; tanítói képezdeinknek s papnöveldeinknek még eszméje is alig van megpendítve; s végre zsidó irodalmunk, ezredéves valláséletünk ezen életfája sem fog egy éj alatt fölvirulni magyar földben, mint Jónás próféta pálmája. S hiában. csak mindezen tényezők egyetemes eredménye fogja, társadalmi s műveltségi állásunk új lendületével együtt. honi hitrokoninkat valódi magyar zsidókká tenni.

Azért még egyszer türelem! Nagy a nehézség, bizonyolódott a talány, hatalmas a sphinx, mely örvénybe dönt, ha amazt meg nem fejtjük; éles az ellentét mult s jövő között; ellenségeink minden lépten nyomon követnek kételyekkel, gyanúsításokkal, gunynyal s gyűlölettel. De győzendünk, mint mindig. Tegye mindenki saját körében a magáét. mozogjon serényen százezer kéz a közös mű körül, és sükerülni fog. Nekünk jutott a nagy feladat. ezen ellentétet kiengesztelni, ezen tétovázó rést a mult és jövő közt betölteni vagy legalább szilárdan áthidalni. Oldjuk meg a feladatot alaposan, minden irányban, váljunk magyarokká Isten igazában, ne hagyjuk csak virágos lombozatunkat magyar ég alatt lobogni, s magyar naptól megsugároztatni, hanem ültessük át gyökereinket, s vessünk új élettéljes magvakat a haza szent földébe. Utódinknak akkor valódi hazát szereztünk, melynek földében létüknek valamennyi támoszlopa. éltüknek minden gyökere nyugszik; hazát, melytől elválhatlanok, melynek jelene, jövője, s így elvitázhatlanul ezeknek forrása a mult is, az övök, melyen kívül ne kelljen keresniök semmit melyben élniök, halniök kell!

Stiller Bertalan.

TÁRCA.

Az énekek énekéből.

Mendelssohn után.

I. Fejezet.

1. Salamon énekének éneke.

2. Őcsókoljon

Ajakának csókival:

Kedvesebb szerelmed a bornál nekem.

3. Kecsel illatoznak trjaid!

Jó neved, miként balsam kiöntve!

És ezért szeretnek a lányok.

4. Vigyj magaddal engem!

Hagyj sietnünk hozzád!

Termeibe visz be a király!

Gyönyör s örömmel vagyunk tiéd!!

Gondolunk szerelmedre

Édesebb az, mint a bor,

A jó érzetük szeretnek téged!

5. Barna bár, kecses vagyok,

Jeruzsálem lányai!

Mint a Kédarok*) sátrai

És mint Salamonnak szőnyegei.

6. És ne nézzetek úgy reám

A miért oly barna vagyok;

A nap barnított meg engem így.

Mert fivérem nem kedveltek:

Szülő-pásztornévá tettek engem,

De az én szőlőmet,

Az enyémet — én nem őriztem.

7. Mondd nekem te

Kit lelkem szeret

Hol legeltetsz?

Hol pihensz te délnek idején?

Mért epedjek tétova

Társaidnak nyájinál?

8. Nem tudod ezt?

Te, a nők legszebbike!

Úgy kövesd hát a juhok nyomát,

És legeltesd kecskéidet

Sátrinál a pásztoroknak.

*) Kédaroknak neveztetnek az Arabok, kik mindig sátrakban laktak, és ezeket magokkal viszik, ha lakhelyüket változtatják.

9. Pháráó díszfogatának ménjéhez
Hasonlítlak kedvesem!
10. Bájos arcod láncocskákban,
És nyakad mi kedves gyöngybe fűzve!
11. Mi aranyból készítettük csatot neked
Szép ezüst petyekkel tarkáztat.
-
12. A királynak udvaráig
Elhatott Nardusom illata
13. Mirrhacsokor jó barátom,
Kebleimre tűzve szépen;
14. Jó barátom balzsambimbó
Engedikert*) ágyiból.
-
15. Szép vagy pásztorém te!
Ó mily szép vagy!
Oly bájos szemed mint a galamb!
16. „Szép vagy kedvesem!
„Ó mily bájoló vagy!
Friss zöld a mi nyoszolyánk;
17. Cedrusfából van házunk tetője,
Ciprusfából lécei!

Tatay Adolf.

A magyar izraelita.

II.

Tartalom Zsidónak születni. — Vérmes remények. — A kálamista zsidó. — Egy portán. — Gombai Márton uram ő kigyelme és felesége Ráchel asszony. — A kendermagos meg a bóbítás. — Játszó gyermekek. — Gatyá és bugyogó, leeresztett haj és krinolin. — A gyermek első álma. — Kálamista — zsidó lány. — A mozsár szőlő, a láng susterog. — Miseberach. —

Alig egy napos, máris zsidó; ritualiter természetesen csak nyolc nap múlva lévén azzá.

Zsidónak születni! Miért nem inkább hottentottának? Mi vár rád, szegény gyermek? Születel s szemedre lobbantják, élni akarsz s megpanaszolják. Mit keresesz az emberek között, kik térítők, apostolok s bölcsék dacára sem veték meg el előítéleteiket, kik hisznek a kék vérben s megesküsznek rá, hogy a néger rabszolgának született, kik gyöngéidért üldöznek, hibáidért elítélnék s agyonhallgatják jó tulajdonságidat? Egy napos létedre is lehetne annyi agyad bánni azt, hogy meglettél, s ha száz esztendőre viszed is föl, nem lesz elég eszed belátni, hogy a más ember fia csakugyan különb anyagból van teremtve mint te.

S te mégis megszületél.

Anyád fájdalmak között hozott világra. Életébe, mely a bánat, munka s lealáztatás hosszú sora, életébe megjelenésed hozza azon ritka sugarat, mely néha derűt hint létének homályába. Örül! Pedig tudja, hogy rád sem vár egyéb, hogy Isten szép földén csak mások türelmessége hagy meg, hogy kitérnek előled s ráriasztanak veled a pajkos gyermekre, hogy menten elviszed őket ha szépen el nem hallgatnak.

Nem keserítem el első perceidet. S mégis. — Ki tudja? Szép, boldog jövő várhat rád, hisz „tűneményes idők járnak!“ Mire felnősz tán nem is az a nap ragyog már az égen, tán egy új csillagzat, mely minden folttól ment, világítja be nagy e világot. A biztató hajnal mintha szürkülne is már. Ha úgy polgárnak születnél, ha egy fényes mult fölötti ének ráillenék a közel jövőre, ha egy ezredéves bánat: szent, főnséges öröm gyanánt emelkednék ki hamvaiból, ha egy szép, egy dicső napon arra ébrednél, hogy hazája került a hontalannak, hogy édes szülőföldednek mondhatod azon rögtön, melyen bölcsöd állt, tiednek azon hantot, mely alatt szeretteid porladoznak!

*) Oly, hely hol sok palmafa van elültetve.

Ó, ez lesz az igazi föltámadás napja, ekkor kiáltós hosannát, Messiásod megérkezett, halleluja, halleluja!

Vérmes remények ezek?

Anyád arcán egy ismeretlen, édes boldogság verőfénye. Kezeiben a telineht tartja, s forró hálát mond az Urnak, hogy képedben öröm jött fejére. Atyád kelet felé fordul s mélyen hajlongva, némán imádkozik, aztán ölébe vesz s hosszú szakállába egy csendes könyv pereg alá. Még tegnap a harmadik megyében volt, midőn elérte az örömhír, ő, mert az öröm híre is sebes szárnyakkal bír néha. Szaporán, föl arra a szekerre, s mintha abba a fél szemű, elcsigázott fakóba is beleszállt volna gazdájának türelmetlensége, huszonnégy óra alatt még vajudó feleségének ágyához vivé Salamont, a kálamista zsidót.

A kálamista zsidót?

Azt. — Ismeretlen önök előtt ez elnevezés?

Vidékünkön, az alföldön oly zsidót értenek alatta, ki maga is tisztán beszél magyarul, kinnek házi népe a hazai nyelven közlekedik leginkább, kinnek gyermekei nyolc — tíz éves korukig egy hangot sem tudnak azon romlott német dialectusból, mely zsidóul ismeretes.

Eddigi észleléseim szerint a kálamistaság hatott legmagyaritóbban hitfeleinkre, s ezek feltűnően is különböznek a „pápisták“ közt lakóktól. Tapasztalás dolga, mindenki meggyőződhet róla. Türelmesebb tán a kálamista s közvetlen befolyása alatt tán nagyobb hajlandósága van a zsidónak a magyarosodásra? Nem vizsgálom. Elvitázhatlan azonban, hogy a magyar paraszt nagyon megbecsüli a zsidót, ha ez jól beszél magyarul s ha némi öntudattal vallja magát magyarnak. Ott, hol a lakosság zöme magyar, a zsidó vendégszeretőbb s rendezettebb, sőt még azon bizonyos uriás tempó is megvan benne, mi a magyar embert oly előnyösen különbözteti meg a többi magyarországi népektől. Nagy része van ez örvendetes jelenségben a magyartól általán s a „magyar“ hiten lévő (kálamista) magyartól tüzetesen el nem tagadható jószívűségnek. Az országba szívárgott idegen elem, a nagyobb városokban magát befészkelte nyárspolgárság legmérgező üldözője a zsidónak, valamiut a nyárspolgárnak a magyarok iránt való vonzalma sem nevezhető olyannak, mely érthetővé tenné előttünk azon szívósságot, melylyel oly mély gyökeret tudott verni e földben.

Gombai Márton uram ő kigyelme évek óta egy „portán“ lakik Salamon zsidóval.

Soha egyenesb, derekabb embert ennél a törül metszett, jóízű kálamistánál. A szentírást úgy tudja akár a tiszteletes, a magyar királyokról s Erdély fejedelméről — mert hiszen ezek nem csak magyarok, de kálamisták is voltak — az Apaffyakról s Rákóczy dicső tetteiről sokat, szépet tud mesélni; újságot járát, könyveket olvas s mit legelőbb kell vala említenem: példás házi atya s jó gazda.

Sokszor beszél Salamonékhoz. A két férfiú hosszan elpipázgat a diófa alatt. „Márton gazda“ okos, józan ember s ezenfölül még az ő testamentomból vett mondásokkal fűszerezi beszédét, mi nem csekély meglegedésére szolgál „Salamon gazdának“.

Gombai uramnak felesége Ráchel pedig mindennapos Salamon házánál. A két asszony úgy egytűvé szokott, hogy a gyermeknevelés és háztartás körül alig volt kérdés, mit a maguk értelmes módja szerint, minden oldalról ne szellőztettek volna.

Csak a tyúkok, melyek megfoghatlan közönbösséggel, hol az egyik, hol a másik padlason tojtak, vagy a csirkék, melyeknek számos volta hébe-korba megzavarta a gazdasszonyok számításait (a kendermagoshoz vagy a bóbításhoz egyik vagy másik formálva nagyobb jussot) csak az ily apró s fölületes, faluhelyt alig kikérülhető differentiák szüntették meg az összhangot, de csak rövides időre.

Ki fogná megrontani a jó szomszédosságot egy pár álmos kappany, vagy néhány érzélgő, a másik kakasba szerelmes jérce miatt?

Aztán, hamar lehetett az embernek egymásra szüksége.

A varrásban jártas, eladó Lizi, Gombainé asszonyomnak úgy kiszabta az inget, hogy még az a városbeli madám se különben; s ha két hetet fordult az idő, a buzamosás körül nagy szolgálatokat tett a szomszédné, úgy szintén a fejős ritka tejletetését előmozdító titkos recepteknek is bővében volt a jó Gombainé.

A zsidó asszony a liba hizlalásban, a kálamista asszony meg a baromfi nevelésben volt tekintély s így a kölcsönösség dusan hajtá gyümölcseit.

Ha Ráchel asszony úgy végig nézett a dolgos, szép eladón; százszor is panaszosan emlegeté, hogy a zsidó hajadon meg az ő Gábor fia miért is nem lehetnek egy pár, mikor a közös jó indultatlon s közös udvaron kívül, még a közös biblia is közelebb hozhatná őket egymáshoz stb. stb.

S mi végül a gyermekeket illeti — ő, ezek oly szépen eljátszottak s csekkáztak az udvaron, hogy öröm volt nézni.

A beszédről egyikre sem lehet ráismerni, voltaképp melyik is a magyar vagy a zsidó gyermek. Azon körülmény azonban hogy a Gombai gyereken gatyá van, a kis Pannika meg leeresztett hajat visel — vagy, hogy Salamou fiának lábszárán bő, kockás nadráglődörög és Sáríka nagy kacéran kriulinjában pöffeszkedik: szolgálnak némi különböztető jelekül.

Hogy ez örvendetes alkalomra hazakerült Salamou gazda, a szomszédok el nem mulaszták szerencsét kívánni az apának. Gombainé asszonyom figyelmes, gyöngéd testvér gyanánt mozgott a zsidó felesége körül s nyalábszámra hozta az ilyes alkalmakra elrakott fodormentét s egyéb jószagu fűveket, megfőrszté az ujonnszülöttet s úgy bánt el vele mintha csak saját méhének volna édes gyümölcse.

— Nézzed apjók azt a legényt, milyen vacskos, milyen kövér, s a kis teremést körülhimbálta a levegőben.

Gombai Márton uram ő kigyelme, ki ösztönszerű gyöngédesség folytán kívül maradt, csak a pitarból nézte a jelenetet s rányomta, hogy de bizony apja fia lesz belőle, bár az egész emberkéből nem látott egyebet azon rózsaszínű búbnál, mely a Sáríka kötötte kis fejkötő tetején lebegett.

Azt sem tudják hová legyenek vele a nagy öröm miatt.

A jó öreg nagymama fehér pólyába takargatja apró tagjait s alomba ducolgatja. Sáríka, ki alig bir fölkapaszkodni hozzá, minden áron látni akarja testvérkéjét, kit a gölyamadár hozott.

— Ne engedje nagyasszony, mond a szomszédné, ne engedje — hátha megveri szemmel. A babának aludni kell kis lányom, ha ránézés nem bir elaludni.

Sáríka elszomorodik. Legalább azt a pici kis kezét hadd fogná meg, nagy körmök vannak-e rajta.

— Nem tudod bábi mit mondott tegnap a kovácsné? A kinek kicsikorában nagy körmei vannak, az szép lesz. Mekkora körme van az én öcsémnek! Nagy körmöm volt nekem mikor a világra jöttem?

— Nem restelled? Nagy lány létedre ily bolondokat beszélni, ugyan min is jár az eszed? Szaladj, szaladj — alszik már, csitt!

A gyermek első álma!

Allanak e fejed fölött angyalok? Csillagod kigyúlt-e?

Aludjál békén, aludjál édesen. Szived első lüktetése fölött egy jó szellem örködik, tán ugyanaz mely őseidet kivezette a rab-szolgaság földjéből, tán ugyanaz mely téged a szabadság Kanaánjába vezetend. Néped tán nem soká lesz már a szeretetlenségtől üldözött, a gyűlölségtől megtagadott választott nép. S bár mint jöjjön — legalább mig gyermek vagy, a boldogság ölné nevelkedel s ki szülőknék szeretetét bírja, az kártalanítva van egy hosszú, sivár, sanyaru élet keserőségeiért.

Mig én itt rajongok, azalatt nagy élet van a konyhán.

A mozsár szól — már t. i. az a sárgarézből való, melynek törőjével ugyancsak elbirkozik a kis Sáríka, mert diót, mandolát, mákot, fabéjjat kell kalácsképezzé tennie.

Tej és méz, vaj és cukor a gastronomia vegytana szerint összeelegyedik s a tojás sárgája a turónak soha meg nem álmódott társaságában erőszakoliatik a porhanyó tésztahüvelybe.

Lizike, a házi asszony huga, a tüzről pattant, tövig magyar kálamista — zsidó lány, a tizenhatéves eladó — sürgő-forog a tüzhely körül. Sűrű hajfonadékai kissé fölbomolva csüggenek alá, ajkai félig vannak nyitva, a kemencéből kisustorgó láng heve megcsapja orcáit s a rendesen halvány vonások kigyulnak.

E percben a szép zsidó lány szemei oly igézetesek a benső meglegedéstől vagy egy sejtelmes boldogság futó érzetétől, hogy bájának szelid ragyogványa még a „Hirnök“ profétainak megsvanyodott kedélyét is fölzaklatná s szemeivel üszköt vetne nem egy irástudónak megtaplósodott szívébe, ki váratlan türelmességgben megbocsátja neki, hogy született, sőt tán őszintén is sajnálja — hogy nem tartozik az emancipáltak közé.

A mozsár szól, a láng sustorog.

Mit jelentsen ez? Csakugyan, szűdira készülök.

Ma lesz a bris z.

A férfiak a zsinagógában vannak még s mig az ujonnszülött Ábrahám, Izsák és Jákob családjába vétetik föl, azalatt otthon az asszonyok buzgólkodnak. Az anya aggodalmas örömben, szorongó boldogságában szinte megzavarodik s mely reszkető sohaj kel szívéből midőn vigalmas moraj hallszik az udvaron. melybe néha-néha vegyül visitó gyermekisirás.

— Édes vérem, aranyos gyermekem, apám nekem! Adjátok ide fiamat, az én fiamat!

S a jövő percben a kis Sándor édes szülőjének édes emlején szuszfogytig kártalanítja magát a kiállott vértanuságért.

Sáríka, kezében egy éktelen nagy kuglófdarabbal, váltig kínálgatja a picikét s a gyermeki komolyság szivetgyőző, naiv kellemével kérdi tőle, hogy ki bántotta s nem győzi eleget megcirogatni párnahüvelyét testvérkéjének.

Nagy szakállu zsidóemberek lépnek a szobába; közülük, a legidősbik, tán a rebe vagy dajni, áldást mond az anyára, kinek szeme a csecsemő nézésében vész el.

A kávé az asztalon párolog, a likörös poharak bujdosnak, a sütemény fogy, a kedv szaporodik s a chazon, e kimaradhatlan illusztrációja minden zsidó ünnepélynek, állára illesztve hüvelykujját, hol metsző hangon, bol hatalmasan bommozva: miseberacht énekel a társaság öreg és fiatal tagjaira.

Legyen nekünk is részünk benne.

Hetek mulnak s hónapok.

A kis fiú szépül, nő, haja is göndörödik már. Életében ma tette az első lépést.

Ohajtsuk hogy egy szép, boldog cél felé.

Legyen erős és okos, legyen magyar s mint ilyen addig éljen — mig a hounak él!

Ágai Adolf.

Adatok a magyarhoni izraeliták történetéhez.

(Folytatás.)

Történelmi'eg be van bizonyítva, miként 96) körül Chasz-dai, Abderrhamaonnak zsidó minisztere, Spanyolországban jól tudá, miszerént Magyarországon zsidók laknak, emezek közbenjárása által ki akarván eszközölni, hogy J ó z s e f h e z, a khazarok zsidó királyához irt levele a királynak kézbesítették¹⁾

A magyarországi zsidók történetének korábbi szakára vonatkozólag, figyelemre méltó adatként kell megemlítenünk,

¹⁾ L. tört. és vall. értek. Lőwtöül. 15. Cassel, Magy. Alterthümer 1881.

hogy Lelewel és Szajnocha lengyel történetirók²⁾ állítása szerint már a IX században voltak Lengyelországban zsidók, kik oda Cseh- és Magyarországból jöttek rabszolga-kereskedést üzendők.

És habár Sz.-Lászlónak néhány törvénye³⁾ a törvénynyel összefüggő jogcím, és ennek következményei megszorításokat foglalnak is magokban, és kivándorlásokra szolgáltatnak is okot és alkalmat; mégis mint Fessler⁴⁾ e korról helyesen írja: „az ország minden szabad lakosa, volt légyen származására magyar, vagy azon népek szülöttje, melyek a honfoglalóknak önként meghódoltak, vagy később bevándorlott, egyaránt élvezte az állampolgári jogokat és előnyöket. Személy- vagyon- és jogbiztonsága a törvény oltalma alatt állott.“ Hogy pedig a zsidók nem voltak kizárva e jogok élvezetéből, azt Kálmán királynak, bizonyára már uralgó szokást tartalmazó törvénye⁵⁾ bizonyítja, melynek erejénél fogva a zsidók fekvő javak birtokosai minden megszorítás nélkül lehettek. Bizonyítja ezt azon körülmény is, hogy e korban zsidó- vagy türelmi adóról nem történik említés.

Mindazonáltal nem ismerhetjük félre a magyar-zsidó történet iméz időszakában sem azon befolyást, mely a keresztény Europa minden régibb zsidó törvényében észlelhető: az egyház befolyását.

Nagy szerepet játszik e tekintetben a zsidó eskü⁶⁾.

A kereskedelem és ipar, melyet leginkább zsidó lakosság kezelt, a keresztény honfiak részéről az irigység és gyűlölet mellett, bizalmatlanság tárgya is volt és azon, még napjainkban is fölfölmerülő balvéleménynek lett szülőanyja, mintha a zsidó nem átalana keresztény hatóság színe előtt, keresztény féllal szemben, hamisan esküdni. Ama törekvések, melyek évszázadok során át arra voltak irányozva, hogy a zsidók hamis eskütétele ellen biztosítékot nyújtsanak, az oktalanság és roszakarat tarka vegyületét képezik.

Ama különféle alakzatokra vetett pillantás, melyek a zsidók megesküdtetése alkalmával a különböző országokban igénybe vétettek; a zsidó eskük nagy csarnokára csak futólag eső tekintet is csodálkozással, borzadálylyal tölt el.

Csodálkozással azok létele, borzadálylyal az őket létrehozott előítéletek miatt.

A bástyák fölé bástyákat emeltek, várakat építettek a zsidó csalárdság ellen, mert minden zsidót hitszegőnek néztek s nem irtóztak semminemű eszköztől, hogy belőle a kívánt igazságot bevallását kicsikarják.

A zsidó eskük leginkább viselik homlokukon a középkori zsidógyűlölet nyomait, mindegyikből a túlhevésedő, zabolázhatlan vakbuzgóság szava szól, mindannyian többé-kevésbbé hiven megőrizték koruk vadságának emlékét, s úgy hiszszük nem csatlódunk nézetünkben, ha azt állítjuk, miszerint: a zsidó esküformák különbözősége az illető országokban uralgott vagy éppen dívott vallási türelemnek fokmérője.

Igaz ugyan, hogy azon esküforma, melyet Kálmán 1100 körül megállapított⁷⁾ s melyet Boleslaw pius Nagylengyelország zsidó lakosai számára 1264. kiadott privilegiumában is fölhasználta, nem hasonlítható ahoz, melyet a Fuero-General⁸⁾ Navarra

²⁾ L. Carmoly: États des Israélites en Pologne. Sternberg: Versuch einer Geschichte der Juden in Polen I. 11.

³⁾ Decr. S. Ladisl. I. 17. Szalay, Magy. tört. 2. kiad. I. 197.

⁴⁾ Fessler Gesch. der Ungarn. I. 568.

⁵⁾ Derc. Col. lib. I. c. 75. (Possessiones quidem Judaei, qui possunt emere, habeant.)

⁶⁾ L. Frankel: Eidesleistung der Juden (Leipzig 2. Aufl. 1847.) — Kayserling: Geschichte der Juden in Spanien und Portugal. I. I. 59. (Berlin 1861.) Zunz: Eidesleistung d. Juden (Berlin 1859.) Sternberg: Gesch. der Juden in Polen (I. I. 44.)

⁷⁾ Verböczy Hk. III. 36.

⁸⁾ Legrégibb spanyol törv. gyűjtemény.

zsidó lakossága számára rendelt⁹⁾ de ez még nem eléggé nyomós érv fentebbi állításaink megmésztására.¹⁰⁾

Ezen esküforma, mely inkább hasonlít átokhoz, mint eskühöz, a Hármaskönyv zárkövét képezi és — mint Szalay¹¹⁾ az arany bulláról mondja — a magyar-zsidó történetek mezején azon Deus terminus-ök egyike, melyek előre és hátra mutatván, megállapodása intenek bennünket.

Rosenberg Izidor.

LEVELEZÉSEK.

Sz.-Fehérvár, február 13-án.

T. Szerkesztő Ur! Sz.-Fehérvár községének sajnos állapota, a nyilvános szakadásig fejlődött belvillongások miatt, még most is tart; most az egész ügy újabb válság alatt áll, s én nem akarok conjecturákba bocsátkozni, hogy annak eredményét, előre megjósolnám. Az egész ügy végre már a világi hatóság elé került, s ennek vizsgálatai most folynak.

Bámulatos az, hogy viszonyaink ezen ziláltsága mellett is, időközben teljesen megmagyarosodott községi tanodánk virágzó állapotban van, s bármely hason intézettel mérközhetik, mit egyenesen derék és jeles tanítóink ernyedatlenségének köszönhetünk.

Sz.-Fehérvárott egy „kereskedői csarnok társulat“ van alakulóban, melynek alapszabályai már kidolgoztatván, a hatósági helybenhagyást várják.

Községünk egyik fiatal tagja, Lederer Adolf ur ma este pár perc alatt jelentékeny összeget gyűjtött a magyarországi árvizkárosultak javára.

Hitközségünk egy szegény-kórházat szándékozik alapítani. Az alapítóke gyűjtésében az előljáróság megbízásából Reitlinger Adolf és Alexander Ede urak járnak el dicséretes buzgósággal és dús sikerrel.

Gyászhirrel fejezem be leveletem; — magyar tanodánk tiszteletbeli előljárója Tauszig Zsigmond életének 62-ik évében jobb létre szendertült. Temetése városunk lelkes magyar polgárságának általános részvéte mellett ment végbe, tanujelül annak, mily nagy tiszteletben állott a boldogult, városi községünk előtt.
r. l.

Baja, télhó, 31-én.

Örömmel üdvözölt Magyar Izraelitánk ujonnan megjelenése óta sem hozta még községünkről semmi tudósítást, engedje meg t. Szerkesztő ur, hogy néhány sorom számára egy kis igénytelen helyet kérjek.

Hitközségünk u korszellem ihlette előljáróságunk keze alatt örvendetes ujjáalakulásnak indult, mindenütt nyilatkozik a polcra jutott teremtő és szervező tehetség.

Én itt kettőnek kiemelésére szorítkozom: az istentiszteleti és iskolai ügyre.

⁹⁾ L. Kayserling id. m. I. 61.

¹⁰⁾ Az eskü bevezetésében meghatározatik, hogy a zsidó keletnek fordulva, mezítláb, ingben és köpenyben, (halotti ing és talesz), zsidó főveggel, a törvénytáblát kézben tartva mondja az esküt, mely fordításban így hangzanék:

Én N. zsidó esküszöm az élő, a szent, az örökkévaló Istenre, ki eget és földet tengert és mindazt, mi ezekben van, teremtette, hogy azon ügyben, melyről a keresztény vádol ártatlan, büntelen vagyok. És ha bűnös vagyok nyeljen el a föld, mely Dathaut és Abyront elnyelé. És ha bűnös vagyok, lepjen el belpoklosság és a borküteg, melyből Elischa Naamant kigyógyította. És ha bűnös vagyok, érjen a nyavalya, a vérfolyás és a szél; ragadjon el a halál, legyen zilált testben, lélekben és vagyonomban és soha ne jussak Ábrám ölébe. És ha bűnös vagyok, pusztítson el Mózes törvénye, melyet neki az Ur Sinai hegyén adott, és tiltson ki minden irat, mely Mózes könyveiben van. És ha esküm nem igaz és való, töröljön el Adonai és Istenségének hatalma. Amen.

¹¹⁾ Szalay Magy. tört. II. kiad. I. 312. l.

Istentiszteletünk a korigényeknek, és községünk közö hajainak megfelelőleg van rendezve; van rendezett énekkarunk, melynek élén Mandl ur, egy avatott zenész áll, ki szép hangja s kellemes előadása által, nem csekély mértékben mozdítja elő az imádkozók áhítatosságát.

Iskolánkat is erélyes kéz vezeti. A bézagos tanítói kar magyar ajku tanítókkal egészített ki, s ennek következtében a magyar nyelv tanítására is kellő gond fordíthatatik, valamint fordíttatik is. Az osztályrendszer behozatalával helyre állott a bomlásnak indult iskolai fegyelem.

Tanodánk kormányzója, ki mély tapintattal buzgó áldozatkészséget párosít, ezen javítások által, s szép reményekre jogosító tanodánk felvirágoztatása által oly dús érdemeket szerzett magának, melyeket, a melynek javára válandik, csak az ifju nemzedék fog majdan teljesen méltányolhatni.

Kereskedelmi gyűléseink tanítóinkat díjmentesen tagjaiul fogadta, a mi, miután nem csak az olvasottabb hirlapokat járátja hanem remekművekből álló szép könyvtárral is bír, ezekre nézve igen kedves előzetkenység volt!

Singer Lázár,
főleleml tanító.

Külföld.

Bécs, febr. 17.

Ha e levél láttára, azt kérdezed szives olvasó, mi célja legyen egy bécsi levelezésnek egy zsidó-magyar hetilapban, mely csupán a magyar honi izraeliták érdekeit képviseli? ha azt kérdezed, mi köztünk nekünk mások ügyeihez, midőn még a magunkét sem rendeztük? sat. — úgy válaszom röviden ez:

Izraelita érdekeket nem lehet s nem szabadott soha lokalizálni. A zsidók közléte mindentitt és mindenkor olyannyira szoros kapcsolatban volt egymással, hogy ugyanazon titer liktet mindnyájában, és a nyugati zsidók szerencsésén ujjongatnak a keleti tájakon lakók, az éjszaki testvérek jajsza panaszos viszhangot költ délszakra. Ezért zsidó separatismus nem is képzelhető.

Egyes tartományok, álladalmak zsidóügyei, az egyéni viszonyokhoz alkalmazottan, különlegesen tárgyalhatnak, az igaz, de ha általában a zsidók jelleme, méltósága vagy jogállása forog kérdésben, akkor csak mint az egésznek egyik töredéke szerepelhetünk, cél és irányban az egész zsidóság összetényezőivel egyeknek kell lennünk, és közös erővel önfentartásunk mellett küzdünk.

Ezt előrebocsájtván, hiszem, hogy a szives olvasó osztandja azon meggyőződésemet, miszerént a magyar honi izraelita a legemelkedettebb hazafiasság mellett sem viseltethetik közönnyel más államokban lakó hitrokonai iránt, és ezért érdekeinket egyetemleges, minden részrehajlás feletti szempontból itéljük meg. Az egyes tudósítások egyik másik országból, egész földünk zsidó lakosai benső kapcsolatosságának legyenek tanujelei.

En részenről örvendek rajta, hogy mindjárt első leveletem oly tudósításokkal kezdhetem, melyek honfitársainkat hitsorsosainknak mind izraelita, mind más hitvallásu testvéreink iránybani részvétéről és nagylelkűségéről meggyőzni alkalmasak.

Igy legközelebb küldöttség járt Russel lordnál, hogy a Szibériába küldött orosz honi izraeliták érdekében interventióját kikérje, és mint halljuk, Párisban tartózkodó honfitársunk Kohl Albertnek sikerült volna is, Meisels varsói rabbist fogságából kiszabadítani. Az utóbbi Orosz honból száműzetett ugyan, de Jassya kapott volna megtisztelő megbírást.

Keleten sem ignorálják már a zsidónak az álladalom körüli érdemeit; így a d a m a s z k u s z i C h a c h a m a Medsidj-renddel díszítettett.

Még Németország katolikus papsága is úgy látszik jobb szándékkal van a zsidók iránt, — legalább bizonyolhatom, azt, hogy a szt. János-rendiek Stettin mellett kórodát alapítottak, melybe zsidók nem csak felvétetnek, hanem még egy zsidó orvos is alkalmaztatott.

Itt Bécsben egy izraelita községtanácsos ismét fényes próbáját adta a zsidó jótékonyaságnak. Midőn a községtanácsban a vizáradás által károsultaknak nyújtandó segély felett tanácskoztak, az említett izraelita községtanácsos eltávozott, s néhány óra mulva 13,000 firttal tért vissza, melyeket Bécs városa tanácsának a keresztény károsultak számára kézbesített.

Nemes megtorlás ez azok irányában, kik a szószékről és a hirlapokban a zsidó-gyűlöletet hirdetik, és aggodalmasan stírgetik az államra nézve annyira veszélyes Thalmud revisióját.

A bécsi községi ügyekről a jövő létén.

Vegyes hírek.

t. — A budai népszínház az által akar népszerűsége szert tenni, hogy minden haszontalan új darabban, melyet színre hoz, egy zsidót állt a szinpadra, kinek mindenestre, akár úgy akarta azt a szerző, akár nem, mint jellemtelen embernek kell föltűnnie, mely szerepek személyesítésében, a különben igen derék komikus Virágh nagy ügyességet tanusít, kivált ha alkalmá van azon a romlott zsidó nyelven beszélhetni és improvizálhatni. De mi azon véleményben vagyunk, hogy ezen irány a népszínháznak inkább árt, mint használ. Kivált ha még oly nyíltan fog ezen irány kitűnni, mint utolsó alkalommal, midőn egy oly darabot hozott színre, hol az eredeti szövegben a zsidó igen szép jellemmel van festve; a magyarítás és előadás által pedig úgy hozatott a közönség elé, hogy a zsidó szép cselekvényei a darabban egészen elmosódnak, míg a visszatetszőbbek kirívó színekkel festetnek. Az improvizációról szólni nem akarunk, mert azok által csak Virágh ur szerzett halhatatlan érdemeket! Élesebben czuttal csupán csak azért nem nyilatkozunk; mivel a velünk és az egész hazával közös jó ügy iránt sokkal nagyobb kegyelettel viseltetünk.

— Az Izraelita Magyar Egylet helyiségein f. hó 22-én esti 6 órakor szépirodalmi felolvasás leend. Olvasnak Propper Dávid, Rosenberg Izidor és Tatai Adolf urak.

— Örömmel értesültünk arról, hogy a hitközségi fitanoda buzgó tanítója Reich Ignác ur, a bibliát magyar fordítással tanítja e tanév kezdete óta. Vajha ezen szép példa utánzókra találja!

— F. hó 16-án a közgyűlés után a hitközségi választmány tagjai községteln öktünk Dr. Hirschler ur tiszteletére diszebedet rendeztek, mely késő estig tartott, s melynél lelkes toastok mondatok, községtünk és minden zsidó érdek felvirágzására.

Bedarrides M. ur Corsikai főállamügyészszé neveztetett ki. Ő az első zsidó, ki Franciaországban ily magas állást foglal el a bírói szervezetben. Bedarrides ur vallásos izraelita és gyermekeit is vallásos nevelésben részesítette. (Ver. isr.)

Párisban egy új nagy imaház építését tervezik. Az előleges költségvetés 3,000,000 frankra rug, és fele részben Páris városa által fogna fedeztetni.

Dr. Philippsohn Lajos magdeburgi főrabbi ezen hivataláról lemondott. (A. Z. d. J.)

Az elbingi községtanácsban (Poroszországban) legközelebb egy év. lelkészi állomás betöltéséről, mely a patronátusi jognál fogva e testületet illeti, volt szó. Burscher főpolgármester Schwedt mőzesvallásu községtanácsostól megtagadta a szavazási jogot, mert a patronátus jogát csak keresztények gyakorolhatják. Schwedt ur ez eljárás ellen tiltakozott, s a felsőbb hatóságnál panaszt tett, mely alkalommal arra is hivatkozott, hogy ő hasonló jogot két ízben már tette is gyakorolt. (A. Z. d. J.)

Auerbach Bertold ismert német író, a porosz vörös sasrend negyed osztályu jelvényeit nyerte. (A. Z. d. J.)

Posenben a városi tanács, a városi reáltanodánál megütrült egyik tanári állomásra egy mőzesvallásu jelöltet hívott meg, mely választás megerősítését, mivel a választott zsidó, a közoktatási miniszter megtagadta. A városi tanács a követek kamrájánál akar panaszt tenni. (A. Z. d. J.)

Meyer M. A. ur, a drezdai izr. hitközség előljárója szász kir. kereskedelmi tanácsossá (Commerciénrath) neveztetett ki, ötöd osztályu udvari ranggal. (A. Z. d. J.)

A varsói rabbi ft. Meisels ur, ugyszintén Jasztrouw hitszónok ur is, a fogságból elbocsájtattak. Az előbbennek azon feltételt szabták, hogy 14 nap alatt a fogházból rendezze magánügyeit, vagy azonnal hagyja el az országot. Jasztrouwot f. hó 12-én kísérte egy tiszt és egy zsandár a porosz határra. A pályaudvarban több száz ember üdvözölte, és bucsuzott el tőle részvétellel. Meiselsnek is 13-án reggel kellett volna a vaspályával elutaznia; de a hadi kormányzó, a bucsú-ovatiókat kikerülendő, a foglyot külön postával küldte a legközelebbi állomásra, honnan a vaspályán ment tovább. A varsói pályaudvarban csakugyan ezer embernél több gyűlt össze, a rabbit elutazása előtt üdvözlendő.

Báró Rothschild 100 font sterlinget adományozott a jeruzsálemi német zsinagóga építésére.

Monticelliben, Olasz honban, a kis izraelita hitközség saját költségén szerzett magának egy telket sírkertül. Szóba jöven a helyhatóságnál a dolog, ez úgy talála, hogy a halottak eltakarítása az ő kötelességeihez tartozik, mihez képest a fizetett összeg az izr. hitközségnek a városi pénztárból visszatérítetett, és a sírkert ingyen lett neki átengedve.

Boroszloban egylet alakult, melynek célja: az izraelita ismeretek művelése és terjesztése a nép között. (J. J. Z.)

Szerkesztői s kiadói levelezés.

U. M. urnak H. M. Vásárhelyt. Nagyon el voltunk e napokban halmozva, — de talán jövő számunkban.

K. S. urnak Veszprémben. A fentebbi válasz szól önnek is. X-nek Felső Magyarországon. Legelső alkalommal.

G. A. urnak Szombathelyen. Köszönettel vettük. A cikket legközelebb adni fogjuk.

G. M. urnak T. Szt. Mártonban. Ezt nem adhatjuk. Sziveskedjék ön tényeket közölni velünk.

S. Zs. urnak Móron. Beléstem, benne vagyok, nem tudom, hogy szabadulok! Nagyon nem szeretjük a személyeskedéseket,

s miután ugyanezen okból egy ön ellen intézett levelet egészen félre tettünk, megengedi ön, hogy ebből is épen csak annyit adjunk, mennyi önigazolására okvetlenül szükséges.

Neuer Sámuel urnak Bánlakon. Előfizetési ideje február végével kitelik. A meghosszabbítás június végéig 2 frt.

Fröhlich Ignác urnak S. a Ujhelyben. Évnegyedes előfizetésünk nincs. Kérünk még 1 frt. 50 krt. június végeig.

Glöckner Ignác urnak H. Szt. Györgyön. Március — augusztusi folyamunk nincs. Január — júniusra jegyeztük elő, elküldvén a már megjelent számokat is.

Berger Rudolf urnak Puchón. Az előfizetési díj csak 3 frt. 20 krt. javára irtunk.

Kiadó tulajdonos **Zsengeri Mór.** Felelős szerkesztő **Dr. Rokonstein Lipót.** Főmunkatárs **Mezei Mór.**

HIRDELTESEK.**Pályázat.**

A h. m. vásárhelyi izr. főelemi tanodában következő tanítói állomások betöltendők: 1) a magyar tanszakmára nézve 500 o. é. frtnyi évi fizetéssel, hol a magyar nyelv tökéletes ismerete, tiszta folyékony kiejtése, a magyar nyelvtauban s egyéb tantárgyakban kellő tanképesség megkívántatik. 2) a szépirásra nézve 450 o. é. frtnyi évi fizetéssel. 3) Az itteni leánynevelésnél egy nevelőnő számára, kinek feladata leendő, egyedül csak a női kézi munkákban oktatást adni, szabad lakással egybekötött 400 o. é. frtnyi évi fizetéssel. Kik a nevezett állomások bármelyikét elnyerni óhajtják, kellőleg felszerelt folyamodványaikat a h. m. vásárhelyi izr. iskolai bizottmányhoz f. é. március 15-ig beiktadják, s a felvétel esetében f. é. April 27-ig illető állomásaikat elfoglalják.

H.-M.-Vásárhely, 1862-ki február 1-én. (3—3)

Berger Ferenc ervostudor,
iskolai igazgató.

Pályázat.

A helybeli izraelita kórodánál rendszeresített s e b é s z i állomás betöltésére ezennel pályázat nyitattik. A pályázók kötelesek elméleti és gyakorlati sebészi ismereteikről és netaláni eddigi kórházi gyakorlatukról való bizonyítványokat és a birodalom valamely egyetemétől nyert diplomájukat bemutatni, 40 évnél idősebbek ne legyenek, és a magyar és német nyelvet birják. Ezen állomás megfelelő évenkénti fizetés mellett két évre betöltendő. A pályázati folyamodványok folyó évi február végéig az izraelita hitközség titkári hivatalában bemutatandók.

Pest, 1862-ki február hó 2-kán. (3—3)

A pesti izraelita hitközség
előljárósága.

Pályázat.

A helybeli izr. kórodában egy gondnok állása megüresült. Ezen állomással 600 frt évi fizetés, szabad lakás, fa és gyertya határozott mennyiségben jár, és az alkalmazás egyelőre csak ideiglenes. A pályázók közös vallásnak, ötven évnél nem korosabbak és legalább 500 frtnyi kaucióval ellátottak legyenek, a magyar és német nyelvet birják, olvasni és írni tudjanak. A pályázati folyamodványok folyó hó végéig a pesti izr. hitközség titkári irodájában benyújtandók.

Pest, 1862-iki február hó 2-án.

(3—3)

A pesti izr. hitközség
előljárósága.

Pályázat.

A helybeli nagy imaház másod kántorának állomása 1862-ki aprilis 1-én üresedésbe jön, melynek betöltésére ezennel pályázat nyitattik.

Az illető pályázók a héber nyelv és a zenészetben tökéletesen jártasak legyenek és a kántori, előimádkozói **בעל תפלה** és **קורא** képesség, valamint erkölcsi és vallásos életpályájuk bizonyítékát adják, és kellőleg felszerelt folyamodványukat f. é. március 15-éig a helybeli előljáróságnak benyujtsák, ugyazintén a költség megtérítésére minden igény nélkül a próbatételt megtenni tartoznak.

Ez állomással előlegesen 700 frtnyi évdíj jár. — Megfelelő képesség esetében a másod kántor a községi iskolák énektanítójaul is alkalmaztatik külön fizetéssel.

Pest, 1862. január havában.

3—3

A pesti izr. hitközség előljárósága.

Alulirt tisztelettel jelenti a jobbmódu t. c. héber közönségnek, hogy

Finevelő-intézetébe

fogad tanoncokat illő kiképzés végett, valamint teljes ellátással házába nevelés végett.

Alulirt bátran hivatkozhatik Pesten való 15 éves működésére, hol is köztudomásu tény, miszerént intézetében, melyben a magyaron kívül soha más társalgási nyelv nem volt, módszeres tanítás- s nevelésről teljességgel gondoskodva lévén, a teljes eltartására bizott ifjak is azon gyöngéd s komoly bánásmódban részesülnek, mely a családi kör szívélyességét érezteti velök.

Ujabbban eszközölt összeköttetései következtében korosabb tanoncokat is fogadhat el ellátásra, bár más magasb intézetek látogatói legyenek is.

Ezuttal azt is jelentendőnek véli, miszerént a héber- s francia nyelvek, valamint a német is, intézetében különös gondal tanítottak.

Kohányi (Kohn) Sámuel

intézettulajdonos Pesten. Váciút 8-dik szám alatt.

Szent-György naptól fogva Váciút 55. szám.

(3—1)

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára